

Lovec

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

XLIX. LETNIK ŠT. 5 AVGUST - VELIKI SRPAN 1966

Foto R. Čenčič

Imamo nov lovski zakon

V četrtek, 30. junija 1966 je v veliki dvorani Skupščine SR Slovenije zasedal šestintrideseti v svoji mandatni dobi Republiški zbor, v stekleni dvorani Izvršnega sveta pa Gospodarski zbor. Oba zbora Skupščine SR Slovenije sta imela na dnevnem redu tudi obravnavanje in sklepanje o predlogu zakona o lovstvu, Republiški zbor kot 4. točko, Gospodarski pa kot 9. točko. Ta točka je prišla na vrsto pred Republiškim zborom ob 10. uri, pred Gospodarskim pa ob 13. uri.

Sejo Republiškega zbora je vodil predsednik zbora Tine Remškar, sejo Gospodarskega zbora pa predsednik zbora Leopold Krese. V imenu predlagatelja, Izvršnega sveta, je pred Republiškim zborom utemeljil predlog zakona republiški sekretar za gospodarstvo Svetko Kobal, pred Gospodarskim zborom pa pomočnik republiškega sekretarja za gospodarstvo Lojze Komel.

Republiški sekretar za gospodarstvo je povedal naslednje:

Tovarišice in tovariši poslanci!

Predlog zakona o lovstvu predstavlja dopolnitev in prilagoditev določb temeljnega zakona o lovstvu pogojem in stopnji razvoja lovstva na območju republike Slovenije. Zakon vsebuje določene norme v lovstvu, ki so jih postavili naš splošni razvoj, pozitivna stremeljenja v razvoju lovstva in potrebe naših delovnih ljudi. Po svoji vsebini predlog zakona ne prinaša novih bistvenih elementov o načinih, metodah in družbenih odnosih v gospodarjenju z lovišči, ki ne bi bili že danes v praksi izvajani in ki jih je praksa potrdila kot pravilno pot v naporih za nadaljnji napredek v našem lovnom gospodarstvu. Kolikor že temeljni, kakor tudi predloženi zakon uvajata v področje lovne gospodarstva določene posebne družbene norme, je to le odraz dejstva, da gre tu za posebnosti, ki jih narekuje lovsko gospodarstvo skupaj s svojo problematiko in potrebo po dolgotrajnejšem načrtovanju in intenzivnejšem načinu gospodarjenja z lovišči.

Mislim, da ne bo odveč, če na kratko omenim nekaj podatkov, ki kažejo na pomen našega lovstva iz gospodarskega in športnega aspekta. Med naravna bogastva, ki karakterizirajo Slovenijo, štejemo tudi divjad. Lov se izvaja v glavnem po dveh tirih, ki se razlikujeta predvsem v organizacijskem pogledu. Na pretežnem delu lovnih površin gospodarijo lovske družine — kot društva, ki jih povezuje Lovska zveza Slovenije, na manjšem delu pa gospodarijo gojitvena lovišča — kot delovne organizacije.

V Sloveniji je 423 lovskih družin. V lovskih organizacijah je včlanjenih 12 433 članov-lovcev nasproti letu 1960, ko jih je bilo 10 370, ali v letu 1950, ko jih je bilo le 8641. Lovske družine gospodarijo z lovišči, ki so jim bila v letu 1954 na podlagi takrat izdanega zakona o lovu dodeljena v gospodarjenje. Ta lovišča obsegajo praviloma od 2000 do 6000 ha, vse lovske družine pa gospodarijo na površinah okrog 1 748 000 ha, kar predstavlja 88,3 % površin celotne Slovenije.

Poleg lovskih družin gospodari z lovišči tudi 7 gojitvenih lovišč, od katerih so 4 organizirana od leta 1961 kot samostojni zavodi za gojitev divjadi, ostala lovišča pa kot obrati za lovstvo pri gospodarskih organizacijah, in šolsko-gojitveno lovišče pri Lovski zvezi Slovenije. Vsa gojitvena lovišča obsegajo okrog 233 600 ha ali ca. 11,7 % površin celotne republike. Ta lovišča so bila ustanovljena z nalogo gojitve in ohranjanja glavnih in značilnih vrst divjadi, ki ni samo sredstvo za izvajanje lova, temveč je sestavni element prirodnih lepot in značilnosti Slovenije, hkrati pa pomembna osnova pri razvijanju rekreacije in lovskega turizma. Gojitvena lovišča ne predstavljajo lovišč v klasičnem pomenu, temveč so gojišča in parki, iz katerih se širi divjad po vsej Sloveniji.

Hitri razvoj modernizacije (intenzifikacija proizvodnje raznih gospodarskih panog, urbanizacija, številni drugi novi objekti, komunikacije itd.) naglo zmanjšuje življenjski prostor divjadi in ogroža obstoj njenih določenih vrst. Zato je tembolj potrebna večja in bolj sistematična skrb vse skupnosti, da ohrani tudi v bodoče določene minimalne življenjske pogoje za obstoj in ohranjanje divjadi in naravnih vrednot.

Lovske družine upravljajo lovišča po načelu samoupravljanja. Skoraj v celoti opravljajo vse delo člani sami prostovoljno. V vseh organizacijah Lovske zveze Slovenije je stalno zaposlenih okrog 85 ljudi, od teh je v lovskih družinah 70 ljudi, ki se poklicno bavijo z lovstvom. Lovske družine si pomagajo s pomožnimi lovskimi čuvaji, ki so le delno in občasno zaposleni in jih je okrog 200. V gojitvenih loviščih je zaposlenih nekaj nad 100 ljudi.

Ker je divjad v loviščih družbena last, so ustvarjeni pogoji za gospodarsko zainteresiranost družbe tudi na področju lovstva. Če upoštevamo vrednost divjadi samo po vrednosti mesa, brez športne vrednosti,

Predsednik Tine Remškar (v sredi) vodi sejo Republiškega zbora

Foto S. Busić

predstavlja vrednost enoletnega odstrela glavnih vrst divjadi v naših loviščih 521 milijonov dinarjev. Stopnja gospodarskega razvoja lovstva je danes že na taki višini, da je lovsko gospodarstvo potrebno zajeti v plan celotnega razvoja narodnega bogastva, področje lovstva pa obravnavati na gospodarski osnovi, čeprav naj del lovstva, to je izvajanje lova, ostane le šport.

Pri razširjanju lovske dejavnosti bo treba po vrstah divjadi uravnavati stalež v naravi do optimuma, razširiti že vpeljano umetno zrejo in vpeljati intenzivno gojitev divjadi ter pospešiti razvoj lovskega turizma. Vse to bo imelo za posledico večji dotok dohodkov v lovski panogi, kar bo tudi materialna podlaga za hitrejši napredek v lovstvu.

Vsako leto ugotovljeni spomladanski stalež divjadi služi lovskim organizacijam kot osnovni pokazatelj za planiranje letnega odstrela divjadi in za sestavo letnega lovskega načrta. Z lovsko-gospodarskim načrtom, ki ga predpisujeta temeljni zakon in predlog tega zakona, bo zagotovljen perspektivni razvoj našega lovstva. Obenem pa bo izvajano določilo temeljnega zakona o lovstvu, ki določa, da morajo biti usklajeni interesi lovstva z interesi kmetijstva in gozdarstva. Te interese usklajujejo občine in republiški sekretariat za gospodarstvo, ki so pristojni za potrjevanje teh načrtov.

Lovski turizem se v zadnjih nekaj letih v Sloveniji čedalje bolj uveljavlja in prinaša našemu lovstvu in gostinstvu znatne devizne dohodke. Tako je bilo v preteklem letu v Sloveniji vplačanih samo na lovnih pristojbinah preko 250 000 dolarjev, če pa primerjamo letošnje prvo četrtletje z lanskim, pa znaša indekst celo 239. Poprečna potrošnja inozemskega lovskega gosta na 1 lovni dan je znašala preko 32 dolarjev, in to na lovu samem, medtem ko druga potrošnja ni upoštevana. Pri razširjanju in pospeševanju lovskega turizma bo treba upoštevati njegov obseg, oziroma do kakšnih količin in pri katerih vrstah divjadi je umestno bolj ali manj pospeševati njegov razvoj. Da se bo lahko povečal obseg lovskega turizma, bo treba povečati kapacitete lovišč, kar je možno z razširitvijo že vpeljane umetne zreje in z vpeljavo intenzivne gojitve divjadi. Vloga gojitvenih lovišč je še posebno pomembna pri intenzivnem gojenju in umetni zreji divjadi, ki je osnovni pogoj za razvijanje domačega in tujega lovskega turizma.

Predlog zakona daje podlago za nadaljnji razvoj lovstva in poudarja njegovo ekonomizacijo.

Zakon ne zahteva nikakih novih proračunskih obremenitev, niti za občine niti za republiko. Inšpekcijsko službo bo opravljal Republiški sekretariat za gospodarstvo z dosedanjimi kadri.

O osnutku zakona so obširno razpravljali vsi organi in organizacije, ki so kakorkoli na zakonu zainteresirani. Osanutek je bil poslan vsem občinskim skupščinam, Lovski zvezi Slovenije za vse lovske zveze in lovske družine, Sekretariatu za zakonodajo, Republiškemu sekretariatu za pravosodje in občo upravo, Republiškemu sekretariatu za finance, Republiškemu sekretariatu za notranje zadeve, Gospodarski zbornici SRS, Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije — odseku za lovstvo, Biotehniški fakulteti v Ljubljani, zavodom za gojitev divjadi, KGP Kočevje, GG Maribor in drugim.

O predlogu so intenzivno razpravljali tudi skupščinski odbori in pripomogli k temu, da glede na dane možnosti rešuje predlog zadovoljivo posamezna vprašanja.

Izvršni svet se je kot predlagatelj zakona strinjal z vsemi pobudami skupščinskih odborov, dokončno se ni izjasnil le o amandmaju glede lovskega izpita. Tudi to vprašanje pa je sedaj pozitivno rešeno, tako

*Svetko Kobal, republiški sekretar
za gospodarstvo*

Foto M. Svabič

da se Izvršni svet tudi s tem amandmajem, predlaganim v spremenjenem besedilu, strinja. Podrobna obrazložitev predloga zakona je priložena predlogu zakona.

S sprejetjem zakona še ne bodo uveljavljena sama po sebi njegova načela, temveč bo treba skrbeti za praktično izvajanje njegovih določil, bodisi s sprejetjem predpisov, ki jih nakazuje že sam zakon, bodisi z aktivnim delom ob skupnem sodelovanju vseh organizacij in občinskih skupščin.

Iz naštetih razlogov Izvršni svet predlaga Skupščini, da predloženi zakon sprejme.

Pri razpravi je poslanec Miro Kolenko predlagal k 20. členu predloga zakona, da naj bi bil v izjemnih in utemeljenih primerih dovoljen za lov tudi cianovodik.

Proti njegovemu dodatnemu predlogu in njegovi obrazložitvi sta nastopila dva poslanca, ki sta predvsem poudarila, da v Sloveniji ni predela, kjer ne bi bili v smrtni nevarnosti pred tem strupom tudi ljudje, zlasti otroci; po vojni je ta strup terjal 12 smrtnih, človeških žrtev.

Skupina poslancev Republiškega zbora med razpravo o zakonu o lovstvu; spredaj dr. Jože Benigar, poslanec in član izvršnega odbora LZS

Foto S. Busić

Skupina poslancev Gospodarskega zbora; spredaj Rino Simoneti, poslanec in član upravnega odbora LZS Foto I. Sešek

Pri glasovanju o dodatnem predlogu o izjemni uporabi cianovodika je en poslanec glasoval za, trije so se vzdržali, vsi drugi pa so glasovali proti.

Za predlog zakona v celoti pa so glasovali poslanci Republiškega zbora soglasno, enako tudi poslanci Gospodarskega zbora. Tako je bil sprejet novi republiški zakon o lovstvu SR Slovenije, ki je zamenjal slovenski zakon o lovu iz leta 1954.

— — —

Del obrazložitve zakona, ki jo je Izvršni svet razposlal s predlogom zakona republiškim poslancem:

S temeljnim zakonom o lovstvu (Uradni list SFRJ, št. 16/65 — »Lovec« št. 3/1965) so okvirno urejena naslednja vprašanja: ustanavljanje lovišč, izročanje lovišč v gospodarjenje, načela gospodarjenja, pogoji, pod katerimi je možno odvzeti lovišče lovski organizaciji, značaj lovstva, ki je po svojem namenu lahko športno, gospodarsko in posebno, da je divjad družbena lastnina, da se mora za škodo, ki jo napravi zaščitena divjad, plačati odškodnina, da urejajo pravico do lova na zemljiščih v obmejni coni in v mejnem pasu posebni zvezni predpisi itd.

V skladu z okvirnimi določbami temeljnega zakona ureja republiški zakon vprašanja, ki so le načelno urejena v temeljnem zakonu, in tista, ki jih zvezni zakon sploh ne ureja, so pa značilna za republiko.

V poglavju »Divjad in varstvo divjadi« so določene živali, ki jih je treba šteti za divjad. Določen je

Na seji Gospodarskega zbora je predlog zakona o lovstvu utemeljil Lojze Komel (v sredi), pomočnik republiškega sekretarja za gospodarstvo Foto I. Sešek

režim zaščite divjadi. Zastopana je težnja, da naj bo lovopust čim krajši, organizacije, ki gospodarijo z lovišči, pa lahko s svojim splošnim aktom same podaljšajo lovopust.

Organizacijam, ki gospodarijo z lovišči, je dana možnost do samostojnejšega gospodarjenja. Občine so pooblašene le za to, da v primeru potrebe določajo poseben režim lova za posamezne vrste divjadi, za območje republike pa je dano to pooblastilo republiškemu sekretarju za gospodarstvo.

V zakonu (5. člen) je določeno, kaj se šteje za veliko divjad. 11. člen temeljnega zakona namreč tega ne navaja, določitev pa je nujna tudi glede na določilo 247. člena kazenskega zakonika, v katerem je predpisana višja kazen za protizakonito uplenjeno veliko divjad.

Zakon prepoveduje lov ali kakršnokoli uničevanje koristnih ptic in sesalcev, razdiranje njihovih legel, gnezd in pobiranje jajc.

Zaščito divjadi oziroma njeno čuvanje pred protizakonitim lovom ureja zakon (7. člen) tudi s tem, da obvezuje lovske organizacije, da organizirajo gojitveno čuvajsko službo. Sicer obstoji pravilnik o službi za zavarovanje premoženja gospodarskih organizacij in zavodov (Uradni list FLRJ, št. 5/63). Vendar pa morajo po določbah tega pravilnika organizirati čuvajsko službo in varstvo družbenega premoženja le gospodarske organizacije in zavodi, ne pa tudi lovske družine, ker niso niti gospodarske organizacije niti zavodi.

Določbe temeljnega zakona o izločitvi določenih površin iz lovišča so v rep. zakonu obdelane konkretnije (8. člen), tako da je mogoče iz lovišča izločiti tudi zazidana zemljišča v strnjenih naseljih, ograjena dvorišča, ograjene vrtove in ograjene sadovnjake neposredno okrog stanovanjskih in gospodarskih zgradb strnjenega naselja in športna igrišča. Če je lovišče lovski organizaciji odvzeto, ima ta pravico do odškodnine za lovske objekte in naprave ter za druge investicije do višine njihove tržne vrednosti. Odškodnino je dolžna plačati organizacija, ki prevzame odvzeto lovišče v gospodarjenje.

V poglavju »Gospodarjenje z lovišči« je konkretnije določeno (2. člen temeljnega zakona), da so lovske organizacije lovske družine (lovska društva). Nadalje je povedano, kaj so lovske gospodarske organizacije in katere delovne organizacije se lahko ukvarjajo z lovstvom kot s postransko dejavnostjo. Lovskogospodarski načrt, ki ga predpisuje temeljni zakon za vsako lovišče (25. člen), je definiran v rep. zakonu (12. člen) tako, da je to dolgoročen načrt gospodarskih in tehničnih rešitev za najboljši način gospodarjenja z loviščem. Vsebuje naj podatke o naravnih in gospodarskih lastnostih lovišča in ukrepe za trajno ohranitev divjadi, obenem pa naj upošteva tudi interese rekreacije in lovskega turizma. Doba, ki je potrebna za gojitev posameznih vrst divjadi, je različna, zato določa zakon, da se izdela lovsko gospodarski načrt za dobo, ki ustreza gojitvi glavnih vrst divjadi lovišča.

Kataster lovišč, ki ga prav tako predpisuje temeljni zakon (8. člen), vodi občina, ta pa v ta namen lahko pooblasti lovsko organizacijo.

V poglavju »Izvrševanje lova« je zaradi preganjanja divjega lova določeno, kaj vsebuje pravica lova.

V temeljnem zakonu (32. člen) je predvideno, kdo in pod kakšnimi pogoji sme loviti divjad. Ta določila zveznega zakona so dopolnjena v rep. zakonu tako, da je zaščiten divjad dovoljeno loviti samo v loviščih, na površinah, ki so izvzete iz lovišča, pa dovoli lov organ, ki je te površine izvzel iz lovišča po poprejšnjem soglasju organizacije, ki gospodari z loviščem, iz katerega so bile površine izvzete.

V temeljnem zakonu ni določen način lova. To vprašanje ureja rep. zakon v korist varstva divjadi

in s poudarjanjem lovske etike. Z zgraditvijo cest in poti, z močnejšo eksploatacijo gozdov, z večjo melioracijo kmetijskih in gozdnih površin, ob večji uporabi kemičnih sredstev v kmetijstvu in gozdarstvu, z izpopolnjevanjem lovskega orožja in s povečanjem števila lovske organizacije in števila lovcev so možnosti za obstoj in za razmnoževanje divjadi mnogo slabše. Zato je prepovedano loviti divjad na način ali s sredstvi, s katerimi se divjad množično pokončuje. Zlasti je prepovedano loviti divjad z zankami, pastmi, mrežami, omamnimi sredstvi in s strupi, s pomočjo žarometov, razen za volka in divjega prašiča, ter loviti divjad ob velikih poplavih in zametih, razen volka. Dovoljeno je loviti le z lovsko puško in z lovskimi naboji. Uporaba strupa je dopustna le za volkove, šakale, lisice, kune, vrane in srake, sploh pa je prepovedana uporaba cianovodika. Izjemoma je po zakonu (21. člen) dovoljen odlov žive divjadi ne glede na lovopust, vendar le za prezimovanje in reševanje ob elementarnih nevarnostih, za živalske vrste in za raziskovalne namene, pa tudi za razplod, nasaditev in za osvežitev krvi.

Skladno z določbo 34. člena temeljnega zakona je v rep. zakonu določena prepoved lova v skupinah po njivah in vinogradih od 1. marca dalje, dokler niso pospravljeni pridelki, če ni bil o tem dosežen poprejšnji sporazum z lastniki oziroma posestniki zemljišč.

Psi in mačke, ki se klatijo po lovišču, delajo veliko škodo na divjadi. Zato je po zakonu dovoljeno tudi v bodoče, da sme lovski čuvaj, član lovske družine ali strokovna oseba druge lovske organizacije pokončiti takega psa ali mačko, ki se klatita po lovišču, če sta oddaljena več kot 200 m od hiš ali več kot 50 m od gospodarja.

Temeljni zakon ureja vprašanje lovske inšpekcije. Republiški zakon določa, da opravlja lovsko inšpekcijo Republiški sekretariat za gospodarstvo. Organizacije, ki gospodarijo z lovišči, naj predvsem same skrbijo za pravilno opravljanje lova, zlasti s svojo gojitveno čuvajsko službo (7. člen zakona).

S kazenskimi določbami so sankcionirani le tisti prekrški, ki niso določeni v temeljnem zakonu.

V prehodnih in končnih določbah zakona je določeno:

— da z lovišči, ki so bila ustanovljena po dosedanjih predpisih, gospodarijo organizacije, katerim so bila lovišča dana v gospodarjenje, če izpolnjujejo pogoje, ki jih določa temeljni zakon;

— da morajo organizacije, ki gospodarijo z lovišči, sprejeti in predložiti v potrditev lovske gospodarske načrte v dveh letih po uveljavitvi tega zakona;

— da gospodarijo z lovišči, ki so bila ustanovljena kot gojitvena, vzorna ali druga posebna lovišča, še naprej delovne organizacije in državni organi, ki gospodarijo z njimi na dan uveljavitve tega zakona. Lovsko gospodarske načrte teh lovišč potrjuje Republiški sekretariat za gospodarstvo.

Obstaja sedem lovišč, ki jih je ustanovil Izvršni svet oziroma Vlada LRS. Ta lovišča zajemajo 11 % lovne površine v Sloveniji. Štiri od teh lovišč so zavodi (»Triglav«, Bled, »Kozorog«, Kamnik, »Jelen«, Snežnik in »Fazan«, Beltinci), s tremi lovišči (»Rog«, Kočevje, »Pohorje«, Maribor in »Ljubljanski vrh«) pa gospodarijo gozdna gospodarstva in druge organizacije. Lovišča »Triglav«, »Kozorog« in »Jelen« niso lovišča v klasičnem pomenu, temveč so nacionalni parki z značilnimi vrstami divjadi (gams, jelen, kozorog, muflon, srnjad, svizec, divji petelin, ruševac in planinski orel) in pomenijo turistično in kulturno znamenitost Slovenije.

K določbi 31. člena predloga je treba pripomniti tole:

Gospodarski zbor glasuje za novi lovski zakon

Foto I. Sešek

1. Republika mora po drugem odstavku 56. člena temeljnega zakona z zakonom določiti organizacije, ki bodo gospodarile z navedenimi lovišči.

2. Določba zakona ne onemogoča, da se ne bi mogel brez spremembe zakona o lovstvu posamezen zavod spremeniti v podjetje, se pripojiti ali spojiti z drugo delovno organizacijo ali pa prenehati delo. Tako bi se že sedaj lahko spremenil zavod v Beltincih v podjetje. Ta zavod je namreč že nekaj let aktiven.

3. Po obstoječih predpisih o zavodih (temeljni zakon o zavodih — Uradni list SFRJ, št. 5/65) nima ustanovitelj na podlagi zakona nikakih obveznosti do zavoda, razen če ni s pogodbo takih obveznosti prevzel. Po pogodbi pa si seveda lahko izgovori pravico nadzora nad delom ipd.

4. Dosedanje odločbe Izvršnega sveta o ustanovitvi navedenih zavodov za gojitev divjadi so po novih predpisih dejansko spremenjene tako, da Izvršni svet ne imenuje več predstavnikov družbene skupnosti v organe upravljanja niti ne imenuje direktorjev.

(Iz Uradnega lista SRS, št. 22, od 7. julija 1966)

Na podlagi četrte alineje 135. člena in 148. člena ustave Socialistične republike Slovenije je Skupščina Socialistične republike Slovenije na seji Republiškega zbora in na seji Gospodarskega zbora dne 30. junija 1966 sprejela

ZAKON o lovstvu

I. SPLOŠNA DOLOČBA

1. člen

Lovstvo se v SR Sloveniji ureja po določbah temeljnega zakona o lovstvu (Uradni list SFRJ, št. 16-340/65 — v nadaljnjem besedilu, temeljni zakon), tega zakona in predpisov, izdanih na njuni podlagi.

II. DIVJAD IN VARSTVO DIVJADI

2. člen

Za divjad se štejejo po tem zakonu tile sesalci in ptice, ki prosto živijo v naravi:

od sesalcev: poljski zajec, planinski zajec, kunec, veverica, pižmovka, svizec, divja mačka, kuna zlatica, kuna belica, dihur, hermelin, podlasica, vidra, jazbec, medved, volk, šakal, lisica, divji prašič, kozorog, gams, muflon, jelen, damjak in srna;

od ptic: slapniki, ponirki, veslonožci (kormorani in pelikani), močvirniki (čaplje, štoklje, žličarka in plevica), plojkokljuni (labodi, divje gosi, divje race, žagarice), ujede, kure (divji petelin, ruševac, gozdni jereb, belka, jerebica, prepelica, fazani, katorne), pobrežniki (žerjavi, povodne putke, droplje), deževniki (priba, kljunači, prilivka), galebi (galebi, čigre), golobi (divji golobi, grlice), velika uharica in krokar.

3. člen

Vse leto za zaščiteni pelikan, žerjav, droplja, labod, štoklje, žličarka in plevica, čepje (razen sive čaplje), ujede (razen kragulja, skobca, kanje, koconoge kanje, planinskega orla, pepelastega splinca in škranjarja), kokoši divjega petelina, ruševca in gozdnega jereba, prilivka, velika uharica in krokar. Naslednja zaščiteni divjad se sme loviti samo v določeni dobi, in sicer:

kozorog	od 1. VIII.	do 31. XII.
gams	od 1. VIII.	do 31. XII.
koza in mladiči	od 1. IX.	do 31. XII.
muflon	od 1. X.	do 31. XII.
jelen	od 16. VIII.	do 31. XII.
košuta in mladiči	od 1. X.	do 15. I.
damjak — jelen	od 16. IX.	do 31. I.
damjak — košuta in mladiči	od 1. X.	do 31. XII.
srnjak	od 1. VI.	do 30. XI.
srna in mladiči	od 1. IX.	do 31. XII.
poljski zajec	od 1. X.	do 15. I.
planinski zajec	od 1. XI.	do 31. XII.
svizec	od 1. IX.	do 31. X.
veverica	od 1. X.	do 31. I.
vidra	od 1. IX.	do konca februarja
planinski orel	od 1. IX.	do 31. XII.
divji petelin	od 1. IV.	do 31. V.
ruševac — petelin	od 16. IV.	do 15. VI.
belka	od 1. XI.	do 31. XII.
gozdni jereb — petelin	od 16. VIII.	do 30. XI.
fazani in fazanke	od 1. IX.	do 15. I.
katorna	od 16. IX.	do 31. XII.
poljska jerebica	od 1. IX.	do 30. XI.
prepelica	od 16. VIII.	do 30. XI.
divji golobi	od 1. VIII.	do 31. XII.
grlice	od 1. VIII.	do 31. XII.
potapljavci in povodne putke	od 1. VIII.	do 31. XII.
velika divja rasa — mlakarica	od 1. VIII.	do konca februarja
druge divje race, divje gosi in žagarice	od 1. VIII.	do 31. III.
siva čaplja in galebi	od 1. VIII.	do konca februarja
komoran in priba	od 1. VIII.	do 31. III.
kljunači	od 1. VIII.	do 15. IV.
mala droplja	od 1. IX.	do 31. XII.

Medveda je dovoljeno loviti od 1. oktobra do 30. aprila na območju, ki ga določi republiški sekretar za gospodarstvo. Izven tega območja medved ni zaščiten.

Divjad iz prejšnjih odstavkov tega člena se med lovopustom ne sme preganjati ali vznemirjati.

4. člen

Prepovedano je uničevanje mladičev in razdiranje legel zaščitene divjadi, koristnih ptic in koristnih sesalcev ter uničevanje gnezd in pobiranje jajc koristnih ptic. Koristne ptice in sesalce je tudi prepovedano loviti.

Republiški sekretar za gospodarstvo določi, za katere ptice in sesalce velja prepoved iz prejšnjega odstavka.

Če je to potrebno za znanstvene namene, pouk, živalske vrtove in muzeje ali za zatiranje in preprečevanje kužnih bolezni ali če to terjajo druge splošne potrebe, lahko dovoli republiški sekretar za gospodarstvo izjeme od prepovedi iz prvega odstavka.

5. člen

Za visoko divjad se štejejo medved, kozorog, gams, muflon, jelen, damjak, srna, svizec, planinski orel, divji petelin, ruševac in gozdni jereb.

6. člen

Občinska skupščina ali občinski organ, ki ga skupščina pooblasti, lahko za svoje območje, republiški sekretar za gospodarstvo pa za širše območje trajno ali začasno prepove lov posameznih vrst divjadi, če je to potrebno zaradi redkosti divjadi, koristi za gospodarstvo ali iz drugih utemeljenih razlogov.

Organizacija, ki gospodari z loviščem, lahko sama podaljša lovopust.

Organ iz prvega odstavka tega člena lahko dovoli lov vse leto zaščitene divjadi ali lov divjadi med lovopustom (3. člen), če je to potrebno zaradi zatiranja nalezljivih bolezni, preprečitve degeneracije divjadi, za preprečitev škode v ustrezno ograjenih nasadih, za raziskovalne namene ali zaradi drugih splošnih potreb.

Ranjeno in bolno divjad je dovoljeno odstreliti tudi v času, ko traja prepoved lova in med lovopustom.

7. člen

Organizacije, ki gospodarijo z lovišči oziroma s površinami, izvzetimi iz lovišča, morajo organizirati gojitveno čuvajsko službo.

Republiški sekretar za gospodarstvo izda v sporazumu z republiškim sekretarjem za notranje zadeve podrobnejše predpise o organizaciji gojitvene čuvajske službe.

III. LOVIŠČA

8. člen

Iz lovišča se smejo izločiti tudi zazidana zemljišča v strnjenih naseljih, ograjena dvorišča, ograjeni vrtovi in ograjeni sadovnjaki neposredno okrog stanovanjskih in gospodarskih zgradb strnjenega naselja in športna igrišča.

9. člen

Kadar je ustanovitelj lovišča občina, izda odločbo o dodelitvi lovišča za lovstvo pristojni svet občinske skupščine v upravnem postopku.

Organ iz prejšnjega odstavka odloča o skladu z zakonom o splošnem upravnem postopku tudi o odvzemu lovišča.

10. člen

Organizacija, ki ji je bilo lovišče odvzeto, ima pravico do odškodnine za lovske objekte in naprave ter za druge investicije po tržni vrednosti.

Odškodnino plača organizacija, ki je odvzeto lovišče prevzela v gospodarjenje.

IV. GOSPODARJENJE Z LOVIŠČI

11. člen

Lovske organizacije po 2. členu temeljnega zakona so lovske družine (lovska društva), za katere veljajo predpisi o društvih.

Lovske gospodarske organizacije so delovne organizacije, ki jim je lovstvo glavni predmet poslovanja.

Z lovstvom kot postransko dejavnostjo se lahko ukvarjajo delovne organizacije, če imajo za lovstvo usposobljen strokovni kader in če ustanovijo v ta namen posebno delovno enoto.

12. člen

Lovskogospodarski načrt je dolgoročen načrt gospodarskih in tehničnih rešitev za najboljši način gospodarjenja z loviščem. Vsebovati mora zlasti podatke o naravnih in gospodarskih lastnostih lovišča in ukrepe za trajno ohranitev divjadi, pri tem pa upoštevati interese rekreacije in lovnega turizma.

13. člen

Če je lovišče na območju dveh ali več občin, potrjuje lovskogospodarski načrt skupščina tiste občine, na katere območju je pretežni del lovišča, v sporazumu z drugimi občinskimi skupščinami. Če ne pride do sporazuma med občinami, potrdi lovskogospodarski načrt republiški sekretariat za gošpodarstvo.

Za tisti del lovskogospodarskega načrta, ki ureja lov na medveda, daje soglasje republiški sekretariat za gošpodarstvo.

14. člen

Lovskogospodarski načrt se izdela na podlagi lovskega katastra, bonitete lovišča in vrst divjadi za dobo, ki ustreza gojitvi glavnih vrst divjadi lovišča. Spremembe ali dopolnitve načrta iz prejšnjega odstavka veljajo za razdobje, za katero načrt še velja.

15. člen

Kataster lovišč vodi za lovstvo pristojni občinski upravni organ.

V. IZVRŠEVANJE LOVA

16. člen

Pravica lova obsega tudi pravico iskati divjad, jo zasledovati, pobirati poginulo divjad in njene dele (rogovje, kožo in drugo) in pobirati jajca lovne perjadi.

17. člen

Zaščiteno divjad je dovoljeno loviti samo v loviščih.

Lov na zemljiških in vodnih površinah, ki so izvzete iz lovišča, dovoli organ, ki je te površine izvzel iz lovišča po poprejšnjem soglasju z organizacijo, ki gospodari z loviščem, iz katerega so bile površine izvzete.

18. člen

Lastniki in uporabniki smejo pokončati v svojih poslopih in na svojem ograjenem zemljišču vsako divjad, ki se sme vse leto loviti. Tako uplenjena divjad pripada organizaciji, ki gospodari z loviščem.

19. člen

Prepovedano je loviti divjad na tak način ali s takim sredstvom, s katerim se divjad množično pokončuje.

Zaščiteno divjad je dovoljeno loviti samo z lovsko puško in z lovskimi naboji.

Medveda, parkljasto divjad in svizca je dovoljeno streljati samo z risanico ustreznega kalibra, ki ga določi organizacija, ki gospodari z loviščem. Divjega prašiča je dovoljeno streljati tudi s kroglo iz gladke cevi.

Prepovedano je na brakadah streljati medveda na določenem območju (3. člen) in parkljasto divjad, razen divjega prašiča.

S pastmi je dovoljeno loviti: volka, šakala, lisico, divjo mačko, vidro, pižmovko, jazbeca, kuno zlatico in belico, dihurja, hermelina, podlasico in nezaščitene ujede.

Strup se sme z dovoljenjem za lovstvo pristojnega občinskega upravnega organa nastavljati volkovom, šakalom, lisicam, kunam vseh vrst ter vranam in srakam. Strupišče mora biti oddaljeno najmanj 300 metrov od hiš in 200 metrov od javnih poti. Čas in okoliš strupitve je treba javno razglasiti na kra-

jeveno običajen način, zaznamovati z napisom in sporočiti najbližji postaji milice. Prepovedana je uporaba cianovodika.

Loviti je dovoljeno samo s pasemskimi lovskimi psi.

20. člen

Prepovedano je:

1. loviti divjad z zankami, pastmi, mrežami, omamnimi sredstvi in s strupi, razen v primerih iz prejšnjega člena;
2. loviti divjad razen volka in divjega prašiča, s pomočjo žarometov;
3. loviti divjad, razen volka, ob velikih poplavah in zametih;
4. hoditi po tujem lovišču z nabito puško;
5. hoditi po tujem lovišču z drugimi lovniimi sredstvi, razen po javnih poteh ali stezah.

21. člen

Odlov žive divjadi je dovoljen ne glede na lovopust (3. člen) samo za prezimovanje in reševanje divjadi ob elementarnih neizgodbah, za živalske vrtove in raziskovalne namene, če je to v skladu z lovskogospodarskim načrtom, pa tudi za razplod, nasaditev in za osvežitev krvi divjadi za potrebe doma in v inozemstvu.

22. člen

Brez sporazuma z lastnikom oziroma uporabnikom zemljišča se po njivah ne sme loviti v skupinah od 1. marca dalje, dokler ni pospravljeno žito, v vinogradih in vrtovih pa od 1. marca dalje, dokler niso pospravljeni pridelki.

23. člen

Lovski čuvaj pa tudi član lovske družine in strokovna oseba druge organizacije, ki gospodari z loviščem, sme pokončati psa ali mačko, ki se klatita po lovišču, če sta oddaljena več kakor 200 metrov od hiš ali več kakor 50 metrov od gospodarja. Če pa zasači psa ali mačko pri preganjanju ali uničevanju divjadi ali jajc, ju sme pokončati v vsakem primeru. To ne velja za lovskega psa pri lovu ali šolanju.

24. člen

Osebe, ki lovijo, morajo imeti lovski izpit. Oseba, ki nima lovskega izpita, sme loviti samo v družbi z lovцем, ki ima lovski izpit. Program in način opravljanja izpita uredi s splošnim aktom organizacija, ki gospodari z loviščem. S splošnim aktom iz prejšnjega odstavka se lahko določijo primeri, ko lovski izpit ni obvezen.

VI. POVRAČILO ŠKODE

25. člen

Organizacija, ki gospodari z loviščem, odgovarja po 37. členu temeljnega zakona tudi za škodo, ki jo napravijo divji prašiči in za škodo, ki jo napravi medved izven določenega območja (3. člen).

Organizacija iz prejšnjega odstavka odgovarja za škodo le, če je lastnik oziroma uporabnik zemljišča poskrbel za zavarovanje pred škodo po divjadi na način, ki je splošno vpeljan oziroma krajevnim razmeram primeren.

26. člen

Odškodninski cenik za povračilo škode na divjadi po 38. členu temeljnega zakona predpiše republiški sekretar za gospodarstvo.

VII. LOVSKA INŠPEKCIJA

27. člen

Zadeve lovske inšpekcije opravlja republiški sekretariat za gospodarstvo.

VIII. KAZENSKE DOLOČBE

28. člen

Z denarno kaznijo od 50 do 1000 dinarjev se kaznuje za prekršek posameznik:

1. če uničuje mladiče ali razdira legla koristnih sesalcev (prvi odstavek 4. člena);
2. če lovi ali uničuje divjad na način in s sredstvi, s katerimi je lov prepovedan (19. in 20. člen);
3. če hodi po tujem lovišču z nabito puško (20. člen);
4. če hodi po tujem lovišču z drugimi lovniimi sredstvi, razen po javnih poteh ali stezah (20. člen);
5. če lovi živo divjad v nasprotju z določbo 21. člena tega zakona.

Poleg kazni iz prejšnjega odstavka se sme izreči tudi varstveni ukrep odvzema predmetov, ki so bili uporabljeni za prekršek ali pridobljeni s prekrškom. V vsakem primeru se izreče tudi varstveni ukrep odvzema pridobljene premoženjske koristi.

IX. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

29. člen

Z lovišči, ustanovljenimi po dosedanjih predpisih, gospodarijo organizacije, katerim so bila lovišča dana v gospodarjenje, če izpolnjujejo pogoje, ki jih določa temeljni zakon.

Pogodbe o gospodarjenju z lovišči (20. člen temeljnega zakona) morajo biti sklenjene najpozneje v šestih mesecih od dneva, ko začne veljati ta zakon.

30. člen

Organizacije, ki gospodarijo z lovišči, morajo v dveh letih po uveljavitvi tega zakona sprejeti in predložiti v potrditev lovskogospodarske načrte.

31. člen

Z lovišči, ki so bila ustanovljena po dosedanjih predpisih kot gojitvena, vzorna ali druga posebna lovišča, gospodarijo še naprej delovne in druge organizacije, ki gospodarijo z njimi na dan, ko začne veljati ta zakon.

Lovskogospodarske načrte za lovišča iz prejšnjega odstavka potrjuje republiški sekretariat za gospodarstvo.

32. člen

Z dnem, ko začne veljati ta zakon, prenehajo veljati:

1. zakon o lovu (Uradni list LRS, št. 26-94/54 in Uradni list SRS, št. 11-115/65);
2. odredba o odrejanju pogonov na volkove in divje prašiče (Uradni list LRS, št. 20-94/55);
3. pravilnik za opravljanje lovskega izpita (Uradni list LRS, št. 29-139/55);
4. uredba o prepovedi uporabe cianovodika pri lovu (Uradni list LRS, št. 32-217/62).

Dokler ne bodo izdani predpisi iz drugega odstavka 7. člena in iz 26. člena tega zakona, ostaneta v veljavi pravilnik o lovskih čuvajih (Uradni list LRS, št. 16-73/56) in odločba o odškodnini za škodo na divjadi (Uradni list LRS, št. 20-208/61), kolikor nista v nasprotju s tem zakonom in z drugimi predpisi.

33. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu SRS«.

Št. 323-2/66

Ljubljana, dne 30. junija 1966.

**Skupščina
Socialistične republike Slovenije**

Predsednik:
Ivan Maček l. r.

Gamsi na Idrijskem in Cerkljanskem

Venceslav Štraus

Na Idrijskem in Cerkljanskem gospodari z lovišči 7 lovskih družin, na lovni površini 40 192 hektarov. Od te površine odpade na gozdove z lastninsko pravico 23 852 ha gozdov, na gozdove SLP 9952 ha, ostala površina pa so pašniki, njive in travniki. V vseh loviščih je od lovne divjadi najštevilnejša srnjad. Do leta 1963 so vodile evidenco o staležu in odstrelu gamsov le 4 lovske družine, t. j. Krekovše, Idrija, Sp. Idrija in Otavnik. Spomladi leta 1964 je prvič prijavila LD Cerkno stalež 12 gamsov, spomladi leta 1965 pa se je stalež povečal že na 22 živali. Prav tako je prvič prijavila stalež leta 1965 LD Dole 12 gamsov, v letu 1966 pa 15. Sedma lovska družina Črni vrh nad Idrijo pa je prvič prijavila gamse leta 1965. Pretežni del, t. j. okrog 60 % staleža gamsov na Idrijskem in Cerkljanskem, odpade na lovišče Krekovše. Glavna nahajali-

šča pa so Putrih, Bedrova grapa, Govci, Beli potok, Gradna peč in stene nad Ovčjaškimi klavžami. Največ pa jih je v Putrihu in Govcih.

Iz priložene tabele je razvidno, da je znašal prirastek v 10 letih 329 živali, t. j. okroglo 33 na leto. Če vzamemo, da znaša letni prirastek 60 % spomladanskega staleža koz, ali 90 % spomladanskega staleža koz, mislim, da ta prirastek ni previsok in pretiran. Odstrel je znašal v 10 letih 108 gamsov, poginilo pa jih je 47, skupaj 155 ali poprečno 16 letno. Ako temu številu prištejemo še nezakonit odstrel, poginulo in nenajdeno gamsarijo, je prirastek še vedno večji. LD Sp. Idrija je poprečno v 10 letih odstrelila 10 %, Idrija 6 %, Krekovše pa 7 % spomladanskega staleža. Višek se je odselil v nenaseljene predele lovišč Krekovše, Idrija, Sp. Idrija in Dole. V letu 1959 je bila odselitev največja kljub številnim in dobro oskrbovanim solnicam. Iz Belega potoka in tamkajšnjih sten so si gamsi poiskali nov življenjski prostor v Mrakovšu v Studencu in dalje v Praprotnem brdu, t. j. severno pobočje širše okolice Vojskega in Gačnika.

Prvi gamsi so se pojavili v Kendovih robah šele po drugi svetovni vojni. Vsi tropi teh gamsov se najpogosteje gibljejo med Kendovimi robovi in Bizjakom v Masorah. Po vsej verjetnosti imajo prehod proti severozahodu do Jezera v Otuško in Sevsko grapo, od tu v dolino Kanomljice, v Beli potok, Gradno peč in Studenec. Drugi tak prehod je v Gorenji Kanomlji. Pogostokrat, posebno v zimskem času, prihajajo iz Kendovih robov na izdatno pašo na košenice v dolino reke Idrijce, kjer znaša nadmorska višina na Vrhčevju 271 m, na Želinu 249 in na Reki 340 m. Kolikor mi je znano, žive gamsi pri nas na tako majhni nadmorski višini le v kanjonu Drine, t. j. 230 m (Lovec — letnik 1965/66, str. 365).

Skupina gamsov se že več let zadržuje med Goliciami in Stajami. Ta površina je v glavnem zaraščena z bukovino, pomešana s črnim in belim gabrom ter črnim jesenom. V neposredni bližini je dimnik topilnice živosrebrne rude in skozenj z dimom pomešani uhajajo strupeni plini, ki zastrupljajo vse rastlinstvo in dajejo drevju popolnoma drugačno barvo, tako da pozimi le s težavo določiš vrsto gozdnega drevja. Nekaj let živi skupina gamsov v Cerkovnem vrhu nad vasjo Sp. Idrija. V tem delu lovišča sta bila uplenjena v letu 1965 dva gamsa in sicer koza v neposredni bližini Tovarne pohišta »22. julij« v Sp. Idriji, drugi gams pa nad domom onemoglih.

Več tropičev, t. j. okoli 15 živali, se nahaja že nekaj desetletij na levem bregu potoka Zale. Ne moti jih zelo prometna cesta Idrija—Godovič, ki pelje ob potoku. Preko potoka in ceste je kakih 5 do 7 prehodov, po katerih prehajajo z levega brega na desni breg potoka Zale v zahodne predele Jeličnega vrha, v Lubevško grapo

Foto R. Marenčič

in dalje na oba bregova gornje doline Žirovnice, kjer so bili prvič opaženi šele leta 1965.

Že nekaj let se kot prehodni gamsi pojavljajo, in vse kaže, da se bodo ponovno naselili na območju Drnovega in Cimprevke nad znano partizansko bolnico »Franja«. Prav tako se zadržujejo na levem in desnem bregu Zapoške grape, na pobočjih cerkljanskega Jelenka, Trebovja in Vovkovcev. Na področju Drnovega in Zapoške grape so bili iztrebljeni med drugo svetovno vojno, naselili pa so se tja po vsej verjetnosti iz lovišča Podbrdo in Porezna.

V Muščevi grapi pri Zakojci in nad vasjo Kojca so jih opazili šele v zimi 1964/65. Posamezne gamse pa so videli že leta 1963 pri Sv. Ivanu v Šebreljah, na levem bregu Idrijce, med Želinom in Reko, ki so se najbrž odcepili iz Otuške grape in Sevnice.

Gamsi si iščejo nov življenjski prostor, ker jim je postalo pretesno na prvotnih nahajališčih, pri čemer jih ne moti naraščajoči promet, rekon-

strukcije starih in gradnje novih kamionskih cest, žičnic, vlačilcev in končno vse mehanizirano delo v gozdu. Na Idrijskem, Cerkljanskem in Črnovrškem uporabljajo danes že nad 200 motornih ročnih žag.

Kakor že spočetka povedano, je stalež gamsov največji v LD Krekovše, kjer so prirodna in stalna nahajališča. Ker imamo na voljo podatke o odstrelu v LD Krekovše že od konca prejšnjega in začetka tega stoletja, ne bo odveč, da tudi s tem podkrepim vzrok odselitve gamsov tja, kjer jih pred nekoliko leti ni bilo. Odstrel v LD Krekovše pa je bil takle:

leta 1890 — 1 kos, 1900 — 0, 1901 — 1, 1902 — 1, 1903 — 2, 1904 — 7, 1905 — 2, 1906 — 7, 1907 — 4, 1908 — 3, 1909 — 3, 1910 — 6, 1911 — 8, 1912 — 2, 1913 — 3, 1914 — 0, 1915 — 3, 1916 — 3, 1917 — 4 kosi.

Kakor jih je človek v preteklosti skozi stoletja potiskal v težko dostopne kraje, se danes naseljujejo v predele, kjer jih nikdar ni bilo.

Vprašamo se, ali naj še nadalje odhaja del prirastka drugam? Ali naj še v bodoče dopuščamo, da se bodo gamsi razmnoževali na račun srnjadi? Ako upoštevamo današnjo ceno srnjadi 1100 din za kg, ceno gamsov pa le 700 din, vidimo, da bi imele družine veliko večji dohodek pri izkupičku od uplenjene srnjadi kakor gamsov. Tisti, ki gledajo na družinsko blagajno, ne bodo dali prednost gamsom. Druga skupina lovcev, po vsej verjetnosti številnejša, pa bo dala prednost idealnemu lovu na gamsa.

Ponosni smo lahko, da se je stalež te plemenite gorske divjadi na našem področju povečal. Glavne zasluge pri tem so pravilno gospodarjenje v loviščih, visoka lovsko pravična zavest in naša napredna lovsko zakonodaja.

GIBANJE GAMSJEGA STALEŽA V LOVIŠČIH LD KREKOVŠE, IDRIJA IN SP. IDRIJA OD 1955—1964

Leto	Spomladanski stalež				Spolno razmerje	Odstrel				Poginuli				% odstrela in poginulih od spomlad. staleža	Prirastek	
	kozli	koze	mladiči	skupaj		kozli	koze	mladiči	skupaj	kozli	koze	mladiči	skupaj		60 % spomlad. staleža koz	90 % spomlad. staleža zrelih koz
1955	20	41	60	121	1 : 2	6	1	—	7	2	—	1	3	8,3	25	23
1956	25	47	59	131	1 : 2	5	3	—	8	—	2	1	3	8,4	28	28
1957	27	52	62	141	1 : 2	4	4	—	8	1	—	1	2	7,1	31	32
1958	33	56	67	156	1 : 1,7	8	3	—	11	—	1	1	2	8,3	34	33
1959	27	49	51	127	1 : 1,7	3	5	—	8	4	2	—	6	11,0	29	30
1960	33	51	51	135	1 : 1,5	4	4	—	8	—	1	—	1	6,7	31	32
1961	40	52	53	145	1 : 1,3	11	5	—	16	2	1	3	6	8,3	31	32
1962	43	58	52	153	1 : 1,3	6	8	2	16	4	4	8	16	20,9	35	35
1963	50	69	33	152	1 : 1,4	8	6	1	15	1	1	1	3	11,8	41	41
1964	56	74	37	167	1 : 1,3	2	7	2	11	1	2	2	5	9,6	44	44
Skupaj v 10 letih						57	46	5	108	15	14	18	47	—	329	330
Letno povpr.	35	55	53	143	1 : 1,5	5,7	4,6	0,5	10,8	1,5	1,4	1,8	4,7	9,2	33	33

Podlasica

Ivan Dolinar

Vsaka palica ima dva konca, le življenje samo enega. Življenje mi odhaja in z njim vred se mi maje pero. Preden sem bral članek o podlasici P. Dobrile v 11. št. Lovca 1965/66, sem hotel opisati nekaj mojih opazovanj o podlasici, veliki in mali. Pobudo mi je dal sklep naše lovske družine, ki podlasice ni zaščitila, a jo je izločila iz seznama roparic za točkovanje, ker ta divjad ni pogostna.

Ne morem pa ustreči uredništvu, ali poznam kak primer o napadu podlasice na srnjad. Domneva lovcev, da napada podlasica srnjad, pa je lahko resnična, vendar ne s takšnim tragičnim koncem, kakor ga opisuje P. Dobrila. Srnjad se podlasice ubrani (izvzamem mladiča), nikakor pa ne manjša divjad — zajci, fazani, divji petelini idr.

Še preden sem bral v Brehmu, da je tropa podlasic napadla odraslega moža in se jih je ta komaj ubranil, sem jih že od rane mladosti v naravi redno opazoval — po Brehmovi navedbi pa še intenzivneje — in mislim, da imam o življenju obeh podlasic nekaj izkušenj.

Podlasica ni ropar, kakor jo pojmuje lovska terminologija, ampak je po mojih opazovanjih hudobna zverinica, ki bi tigra v njegovem ropanju vsaj trikrat preseгла, če bi bila tudi polovico manjša od njega. Saj se na severu prav rosomaha (največja kuna) zelo boje, ker napada celo govedo in vendar ne dosega velikosti volka. Kako grozljivo srdite so lahko kune, imam dovolj izkušnje od neranjene ujete kune zlatice, ki sem se je resno bal, tako neustrašno je v kletki napadala.

In vendar. — Nisem in tudi v bodoče ne bom ustrelil nobene podlasice. Za to imam vzroke. Predzadnji stavek Dobrilove beležke drži.

Nekaj mojih doživljajev s podlasico. Ne bom ločil male podlasice od velike (hermelina), ker sta druga druge vredni, le da je hermelin močnejši in zato lahko za lovstvo tudi škodljivejši. Tudi opise izpuščam, ker te vsakdo lahko bere v naravosloveskih knjigah. Le to naj pripomnim, da se podlasica, podobno dihurju, najraje zadržuje ob vodi in tudi spretno plava. Najdemo pa jo vsepovsod, tudi še visoko v gorah. Nisem je pa še našel v večjih strnjenih gozdovih in obširnem skalovju.

Ob njivi je bilo na drevesce prislonjenih več dolgih kolov. Po njivi je skakala podlasica ter od časa do časa izginila v mišje (ali voluharjeve)

luknje, pri čemer je vedno poprej razbrskala zemljo, da je dobila vhod. Pri tem sem se ji lahko hitro približal in ko je prišla z mišjo v gobčku iz luknje, sem nenadoma priskočil, da se ni mogla več skriti pod zemljo. Odskočila je na prislonjeno kolje, izpustila miš in se srdito postavila v brambo. Razdalja med nama ni bila niti 2 metra in podlasica je bila kakega pol metra nad mojo glavo. Začel sem jo dražiti; segal sem z roko proti njej. Pri tej »igri« je podlasica napadala proti roki, odskakovala in podobno kakor kuna zlatica jezno grčala. Naposled je skočila proti moji glavi in tedaj sem odskočil jaz. Podlasica je padla na tla in se takoj nato skrila v prvo luknjo. Bil sem radoveden, kaj bo z mrtvo miško in sem od daleč opazoval. Že čez dobrih pet minut se je podlasica pokazala nekajkrat iz raznih lukenj in kmalu prišla po svojo južino.

Ista podlasica ali njen par je prišla v zgodnjem mraku do hiše, kjer je bila mačka z mladiči. Samo črto sem videl, s takšno naglico se je zapodila mačka za podlasico in že sta bili obe na šibki češplji. Mačka prav v vrh ni mogla, pač pa je jezno godla proti podlasici. Podlasica je prhala, grčala in kazala zobe proti mački. Radoveden sem bil, kakšen bo izid boja med mačko in podlasico (hermelinom). Potresel sem češpljo in podlasica se je z vrha vrgla na tla. Takoj je priskočila mačka in jo dohitela. Nastal je boj, da sem se zgrozil. Neenaka teža, neenako orožje! Mačka naj bi hitro obračunala s podlasico, tem bolj, ker je pravzaprav branila svoje mladiče. Pa ni bilo tako! Nastal je živ klopčič, premetavanje, hrkanje, cviljenje in nisem mogel razločiti, kdo napada, kdo se brani. Med bojem se je klopčič privalil do skednja in ko se je za hip razvozljaj, je smuknila podlasica skozi špranjo med tramovjem.

V šolskem vrtu sem imel majhno drevesnico s 100 do 200 drevesci raznih starosti. V vrt pa se je naselil voluhar in mi napravil nepopravljivo škodo na zelenjavi, še več pa v drevesnici. Voluharja je lovila mačka in jaz s pastmi, celo streljal sem ga pri odprtih rovih, odločilnega uspeha pa ni bilo. Neko zimo, menda 1929. leta, mi je spodjedel voluhar vsaj polovico za presaditev godnih drevesc. Grda je bila slika, ko so po skopnelem snegu spomladi drevesca sama padala po tleh. Odjedene jim niso bile zgolj korenine, ampak olupljena tudi stebila do vrha tal. Neki dan pa sem opazil skozi okno podlasico, kako teče čez cesto, smukne skozi žično ograjo, pobrska v drevesnici malo po zemlji in izgine v luknji. Skočil sem po puško in čakal pri odprtem oknu. Ni trajalo nad 5 minut in že se je pokazala podlasica iz luknje z voluharjem v gobčku in izginila v hlodovju preko ceste — ker nisem skrivil prsta. Prav kmalu se je podlasica zopet prikazala na vrtu in ujela drugega voluharja. Kaj se je dogajalo nadalje, ne vem. Vem le, da

*Ena od 42 lovk,
članic LD Slovenije*

Foto P. Adamič

je nato voluhar iz vrta popolnoma izginil. Niso zmagale pasti, ne mačka, ne puška, ampak podlasica.

Zgradil sem si stanovanje in na kos zemlje zraven sem že l. 1953 posadil nekaj jabolčnih drevesc. Računal sem, da bo v 8 letih že dovolj jabolk zame in vnuke. Račun je bil iz temelja napačen. Na enem mestu imam posajeno že tretje drevesce. Vse uniči voluhar! Vzdržale tudi niso čebule tulipanov, ne pritlikave hruške in celo vrtnice ne. Celo do 10 cm debele jablane pri sosedu so shirale. Predlanskim in lani pa je kotila v bližini podlasica. Učinek njene bližine je normalna rast jablan in zelenjave. Neumljivo pa mi je, kako je mogel uiti zobem podlasice mlad zajček, ki se je pasel od pomladi do poletja v neposredni bližini hiše.

Prve dni lanskega decembra je krmila moja sestra pri skednju kokoši. Naenkrat se vrže iz skednja med kokoši podgana. Kokoši so sfrfotale okrog po snegu, sestra pa je osupla gledala za podgano, ki je bežala proti drugemu koncu skednja. Tedaj pa je zagledala tudi podlasico, ki je tekla za podgano. Kmečki pregovor »Podlasica pri enem voglu v skednj, pri drugem voglu vse podgane vèn,« ima polno veljavo.

Kako prenaša podlasica mladiče, če se ji zdi nevarno, sem videl že trikrat. Lepo sem jo lahko opazoval lani, ko so pokosili pri moji hiši prvo travo. Ko se je traktor odstranil, sem videl podlasico, kako se je izvila iz pokošene trave in nesla nekaj večjega v gobcu proti bližnjemu gozdu. Pohitel sem, da bi videl, kaj je oropala — računal sem na zajčka — pa sem bil prepozen. Kaj kmalu pa se je podlasica vrnila in skakljala proti prejšnjemu mestu. Tam sem zagledal prav mlado podlasico, ki se je izkopala iz trave in na majavih nogah lezla proti materi. Ta je mladička takoj pograbila in ga odnesla prav tako v gozdiček. Vse to sem opazoval na komaj 15 metrov.

Prav lep prirodozlovni film bi bil posnel, ko sem opazoval podlasice v Gorjah pri Bledu. Iz precej obsežne kamnite groblje se je prikazovalo in izginjalo 5 podlasic — stara s štirimi nedoraslimi mladiči. Stara je nato odhitela na bližnjo njivo in se kmalu vrnila z mišjo v gobčku. Vse podlasice so izginile v groblji. Kaj se je tam dogajalo z mišjo ne vem, pač pa se je igra kmalu ponovila.

Ne mislite pa, da mi niso znane tudi lopovščine podlasic.

Pred zadnjo vojno meseca marca sem šel po cesti. Čez noč je padlo dva prsta na debelo »bajtarskega gnoja«, kakor so včasih rekli takšnemu snegu. Pod cesto pri majhnem studenčku je bilo nekaj grmovja. Čez cesto sem opazil sled, največ teden dni starega zajčka. Sled je vodil navkreber v drugo grmovje. Radoveden, odkod je zajček prišel pa sem našel prav žalostno sliko. Štirje sledovi mladih zajčkov so vodili iz grmovja proti cesti, po treh sledovih pa je bil tudi sled podlasice. Vidno je bilo seveda tudi mesto ropanja. Verjetno je pozneje prišel tudi četrti zajček v podlasičine zobe.

Na polju me je znanec opozoril na vekanje v gosti travi, kakih 50 m od naju. Šla sva na mesto, kjer se je nekaj premikalo ter našla že skoraj odraslega mladega zajčka s pregriznjanim vratom, odskočila pa je podlasica. Podobnih ropov se zgodi nešteto. K temu moramo priračunati še obilico ptičev in njihovih jajc. O boju pižmovke in podlasice sem nekoč že pisal. Da bi prišla podlasica v kurnik, se pa prav redko zgodi.

Podlasica ima dosti sovražnikov, med njimi tudi lovce, sicer bi se močno razmnožila. Prepričan sem, da jo domača mačka ugonobi in je bil boj, katerega sem opisal, neodločen le zato, ker je imela podlasica možnost pobega. Drugi sovražnik je gotovo lisica. K njenim sovražnikom prištevam še kragulja. Zanimiva bi bila ugotovitev,

če jo napada tudi lesna sova. Da ji ne prizanese lovski pes, je gotovo.

Iz čisto lovskega stališča je zagovor podlasice nemogoč, iz stališča ravnovesja v naravi pa ponekod nujen. Posebno pa je zagovor upravičen v predelih monokultur, kakor so hmeljski nasedi, plantažne drevesnice in vrtnarije. Če ustreliš v Savinjski dolini podlasico, ti bodo zamerili. Voluhar rije kar po vrsti od hmeljske korenike do druge in napravi letno ogromno škodo.

O puški in strelu

Konec

Ing. Mirko Šušteršič

Šibrenica

Streljanje

Komaj kaka tema zadaja strelcem toliko zagonetk kakor prehit, to je preddrža pri strelu na bežečo in letečo divjad. Rodovi lovcev so si belili glavo, kako postaviti uporabljivo mero preddrža, prehita. Teoretično, računsko je to kaj enostavno, zato pa v praksi za splošno veljavo neredljivo, saj vsak strelec pri tem drugače ravna, da bi dosegel čim večjo gotovost zadetkov. Tudi najboljši strelec ima svoj osebni način preddrža, ki s fizikalnim prehitom nima nič opraviti. Pri tem velja samo vaja in način, ki se razlikuje od strelca do strelca. Čudno se sliši, če rečemo, da strelec sigurno zadeva, čeprav uporablja teoretično nemogočo in napačno mero preddrža. To pa je pri streljanju ravno zanimivo in zato je težko, da bi dober strelec mogel drugega naučiti sigurnega streljanja. Zato pa teoretično strokovno znanje o streljanju v praksi bore malo koristi, če že ne škoduje.

Vihteti puško

pomeni, bežečo ali letečo divjad spremljati z naperjeno puško pred oddajo strela. Mera prehita, ki si jo strelec v svoji strelski gorečnosti predstavlja, je odvisna od mnogih faktorjev in vplivov izven kontrole strelca, ki jih mora ta s svojim posebnim stilom streljanja izravnati. Najpogostnejši način vihtenja puške, ki je za poprečne strelce najbolj priporočljiv, je, da potegnemo z muho skozi os gibanja in z ustrezno preddržo spremljamo cilj, dokler ne sprožimo. Razumljivo je, da vihtenja puške med strelom ne smemo ustaviti. Sicer si pa vsak strelec pri-

kroji tehniko streljanja po svoje in zato ne bi opisoval drugih, morebiti za mnoge, zlasti poprečne strelce morebiti, težjih načinov. Večkrat je uspešno, da strelec na razne vrste divjadi in ob posebnih pogojih uporablja razne načine streljanja — prehitov. Vedno pa mora strelec preceniti hitrost divjadi zaradi ustreznega prehita, ki je različen pri različnih načinih streljanja. Pri hitrih gibanjih, letih je to težka naloga in streli navadno zamujajo. Mnogi lovci zamujajo z razmeroma lahkim strelom na bežečega zajca, ker tik pred sproženjem vihtenje ustavijo ali zmanjšajo ali celo muho pomaknejo v cilj. Vseeno pa lahko pogodijo, če so vihtenje zadržali v sicer mnogo prevelikem prehitu. Pri tem je važna uglasena trdota sprožilca na strelca in njegovo navado. Pretrd sprožilec povzroča prenzike in zamujene strele. Prvi sprožilec, kakor sem že spredaj omenil, mora biti nastavljen nekoliko mehkeje. Pri uspehih streljanja soodločata tudi stoja in drža telesa. Telo mora s skladnim gibanjem spremljati vihtenje puške, tako da mirujeta le stopali nog oziroma pri desničarjih stopalo leve noge.

Tudi prislon puške k licu vpliva na vihtenje puške in s tem na preddržo. Če se kopito brezhibno prilega tudi pri najhitrejšem streljanju, bo strelec zadel tja, kamor gleda, ker ne gleda po šibiki in muhi, temveč zgolj v cilj. Roka, ki drži cev, naj bo čimbolj, vendar strelcu ustrezno uleknjena, ker tako laže in hitreje sledi s puško gibanju cilja. Za redno zadevanje cilja

je tudi treba, da drži roka cevi vedno na istem mestu.

Predvsem pa je za uspeh streljanja potrebna vaja in zopet vaja, za kar so dandanes urejena strelišča domala nepogrešljiva.

Cevi

Danes so dolge cevi pri šibrenicah (76 cm) iz mode, saj imajo kratke (65 cm) spričo sodobne tehnike in lastnosti današnjih smodnikov enak učinek. Toda razlika je pri zadevanju ciljev. Z dolgimi cevmi lažje natančneje merimo in zadevamo. Pomislimo le, kako težko je dobro meriti s pištolo, kaj šele zadeti. Seveda je pogoj tudi pri dolgocevnih puškah, da ne kvarijo porazdelitve teže. Razločevati pa moramo med *težiščem* in *porazdelitvijo teže*, ki sta dve docela različni stvari. Težišče je pravilno 65 mm pred odbojnim dnom celina. Največkrat je bolj spread, ker so cevi in šibika težke. V takem primeru obtežimo kopito, da vanj zavrtamo in vstavimo šibre, da pride težišče na pravo mesto. Vendar je taka izravnavna le delno koristna. Puška mora biti namreč tako grajena, da njena glavna teža leži med rokama, ki puško vodita, ne pa da je na obeh koncih puške. Taka porazdelitev teže dela puško za vihtenje okorno in ovira z njo hitre gibe. Puška mora biti v sredini težka, na obeh koncih pa lahka.

Današnje šibrenice so znatno lažje kakor nekdanje. Posledica tega je, da so odsunki ob enakih pogojih močnejši, večkrat kar neprijetni, medtem ko so stare, težke puške streljale mehko. Sedaj se mnogi lovci strela zaradi odsunka boje, medtem ko so lovci s težkimi puškami prav ob samem mirnem strelu že uživali, se ga veselili. Nevšečnost trdega strela so pa povečali še 70 mm tulci, ki so polnjeni z večjo težo šiber. Stara polnjenja so bila glede teže šiber tudi za kakih 5 gramov manjša, medtem ko prostornejši 70 mm tulci težo šiber še zvečajo — ob nespremenjenem naboju smodnika. Jasno je, da se je

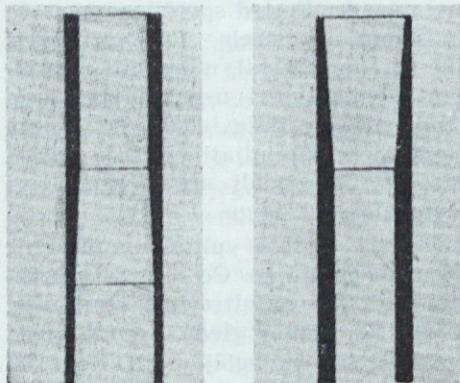
zaradi take večje teže šiber in lažjih pušk odsunek še povečal, včasih prav do neprijetnosti. V takem primeru se lovec strela boji, da ob njem nehoti zamiži, tudi zmakne in seveda mnogokrat cilj zgreši, namesto, da bi ob puku mirno gledal skozi strel in opazoval obnašanje divjadi, kar je pri stvari glavna zanimivost. Po pravilu naj bo puška vsaj 96-krat težja od teže šiber v naboju. Kritje je seveda pri večjem številu šiber boljše, vendar prav isto dosežemo pri manjšem naboju šiber s cevmi na zadrgo, s chokom.

Mnenje, da s stisnjeno vrtanimi cevmi bolje streljamo kakor z navadno vrtanimi, velja le delno in pogojno. Predvsem z ozkim snopom šiber hitreje zgrešimo, več divjadi zastrelimo, na kratke razdalje pa plen razstrelimo do neuporabnosti. Le za nadpoprečne strelce in večje razdalje je ozko streljajoča puška umestna. Za boljše kritje pri normalnih puškah vzamemo drobnejše šibre, saj so pretežne strelne razdalje 25 do 30 metrov. Čez 45 metrov pa pravičen lovec z normalno puško ne strelja. Napačno je namreč mnenje, da so debele šibre učinkovitejše. Izjema je le pri ozko nosečih puškah na večje razdalje in na večje cilje od strani (zajec, lisica) — ob pogoju, da so strelci nadpoprečni. Teža šibrenega naboja je vedno enaka, a večja množina drobnih šiber povzroča močnejši šok, ker zadene več živčevja, kar je za hitro umiritev živali odločilno. Resda imajo debele šibre večjo prebojnost, kar pa pri redkih zadetkih ni odločilno, saj se živčevni splet nahaja v vrhnjih plasteh mišičevja, tik pod kožo. Premier snopa je pri vseh debelinah šiber v bistvu enak, le da imajo drobne šibre poleg vsega še to veliko prednost, da imajo krajši domet in je tako nevarnost za okolico mnogo manjša, v pogonih pa lahko dalj časa streljamo predse.

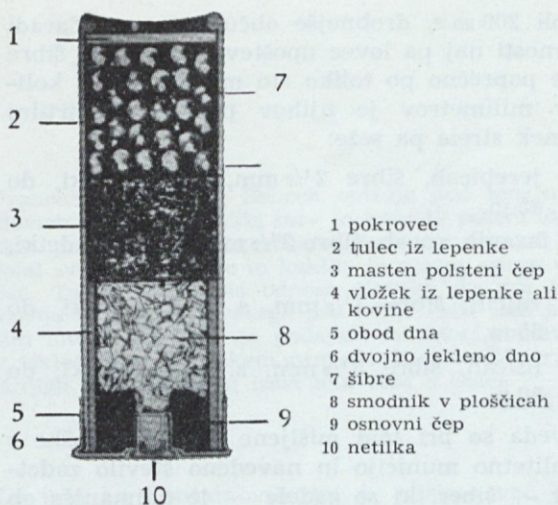
Naboji

Naboj s šibrami sestoji iz tulca z dnom, netilke, smodnika, iz čepa, šiber in pokrovca. Stene tulca so iz natronskega celuloznega papirja, ki je šestkrat povit in vmes lepljen ter mora imeti veliko raztegljivost in trdnost. Cevi na strojih zrežejo na določene dolžine ter vstavijo kovinasta dna in vložke za smodnik. Netilka je natančno prilagojena smodniku in naboju šiber. V netilki je sinoksidno netilo namesto nekdanjega živosrebrnega. Sinoksidno netilo ima to veliko prednost, da ostanki od izgorovanja ne načno cevi in nikakor niso škodljivi za puško, tulec ali za strelca. Vžiga hitro, enakomerno in je obstojnost praktično neomejena.

Vmesni čep ima nalogo, da deli naboj šiber od naboja smodnika. Med razvojem strela pa tesni, da plini ne uhajajo ob steni mimo čepa. Tesnitev je odvisna od elastičnosti, višine in natančnega kalibrskega premera čepa. Do danes še nimajo

Levo, normalna vrtina na zadrgo (choke) — strel zgoščuje. Desno, lijakasta vrtina — strel razpršuje

za drage polstene čepa pravega nadomestka, ki bi imel potrebne lastnosti v taki meri kakor čep iz dlačne klobučevine. Čep se mora ob velikem pritisku med smodnikom in šibrami stisniti, da s tem poveča svoj premer in tesno zapre cevi, da na poti do ustja plini ne uhajajo ob steni. Če vroči plini uhajajo med šibre, se te sprimejo v kepice in zunaj cevi razbijejo roj šiber. Zadnje čase izdelujejo čepa iz plastike, ki po lastnostih dosegajo in celo presegajo polstene čepa — razen v tem, da ne čistijo cevi svinčevih ostankov in podobnih umazanin, v čemer noben čep ne more nadomeščati polstene. Plastični čepi pospešujejo tudi hitrost šiber. Toda ugotovljeno je, če se hitrost zviša čez določeno mero, zračni upor nesorazmerno močno razprši roj šiber, da je kritje prav slabo in za strelitve divjadi pogostne.

Za izdelavo šiber uporabljajo dvakrat rafiniran mehak svinec s primesjo antimona in arzena. S posebnim postopkom med izdelavo dosežejo, da se zamazanje cevi zniža na 10 % siceršnje in da se šibre ob strelu v cevi ne skepijo.

Naboj zapremo s tankim pokrovcem in z zarobljenjem ali zvezdasto zaporo. Zapora je za razvoj in učinek strela dokaj pomembna in mora ostati enakomerna, z zadostno trdnostjo. Zapora ne sme biti pretrdna, da ne poveča pritiska plinov. Zavihek za zarobljenje naj bo kakih 6 mm širok, za zvezdasto zaporo pa 10 mm. To je treba upoštevati pri višini čepa, ali višini osnovnega čepa na dnu tulca.

Učinek šibrenega strela

Za razumevanje nekaj teorije o balistiki. Ločimo notranjo balistiko z dogajanjem v cevi, od netilke do ustja cevi, in zunanjo balistiko z dogajanjem strela izven cevi. Izven cevi nastane pod vplivom zračnega upora šibreni roj, ki se z oddaljevanjem od cevi vedno bolj širi in daljša. Ko

netilka vžge smodnik, se razvijejo plini, ki sunkoma potisnejo stebriček šiber iz naboja v cev. Čep na smodniku in pokrovec na šibrah pa morata dati določen odpor, ker bi se sicer ne razvil zadosten pritisk, smodnik bi ves ne zgorel in šibre bi že nekaj metrov pred ustjem cevi padle na tla. Če bi bil pa odpor premočen, bi pritisk nevarno narasel. Zato je zakonito določen poprečni pritisk desetih nabojev, ki ne sme preseči 640 atm/cm². Učinek šibrenega naboja pa ni odvisen od pritiska plina, temveč od hitrosti šibrenega roja, zadetne moči šiber in kritja. Največji pritisk se razvije že 5—6 cm pred dnom naboja; po 15 cm je pritisk plinov že okoli polovico manjši. Smodnik dokončno zgore približno pri 40 centimetrih cevi od nabojišča. Šibreni naboj doseže že po 6—8 cm poti polovično končno hitrost. Ob zapustitvi cevi znaša hitrost 360—380 m/s. Šibreni stebriček doseže že pri prehodu skozi prehodni konus zelo veliko hitrost. Zato ni priporočljivo, da iz 70 mm nabojišča streljamo s 65 mm tulci. V tem primeru udari stebriček šiber, sproščen zaradi kratkega prostega leta, z vso močjo na prehodni konus, kjer zato nastane ne le močno zasvinčenje, ampak in predvsem močno izmaličenje (deformacija) obrobnihi šiber, ki po zapustitvi cevi razprše snop. Ko čep zapusti tulec, siknejo v presledku nastalega prostora zaradi prekratklega tulca vroči plini mimo čepa, ki zvare posamezne šibre v kepice. In ker se nahajajo na zadnjem koncu, šinejo zaradi večje mase in večjega pospeška skozi snop naprej in pri tem razbijejo šibreni roj. Te kepice dosežejo skoraj hitrost kroglice, lete daleč čez domet šiber in ogrožajo mnogo večji prostor spredaj. Mnogo večja in nevarna napaka pa je, če iz 65 milimetrskih nabojišč streljamo s 70 mm tulci. Naboj gre brez nadaljnje v 65 mm nabojišče, toda ko se zavihek odpre, se uleže v prehodni konus in ga zoži. Posledica tega je, da mora čep pri prehodu skozi zoženi konus zavihek tulca s silo odpreti in učinek so razstreljene cevi, poškodbe obraza, odtrgani prsti ipd. Vse dogajanje od vžiga netilke in do trenutka, ko šibre zapuste cev, traja največ 0,003 (tri tisočinke) sekunde. Že takoj ob vžigu smodnika pritisk plinov stisne naboj šiber in pri tem se nekatere šibre nekoliko vtisnejo. Pri gnetenju skozi prehodni konus nastane druga sprememba prvotne oblike obrobnihi šiber (ob steni) in prvi medsebojni premik šiber, ki je večji, čim drobnejše so šibre. Na poti skozi cev se šibre še nadalje odrgnejo ob steni in ob prehodu skozi zadrgo se na novo premešajo. Od 3 mm (št. 10) šiber se jih ob stenah odrgne okoli polovica, drobnejših manj, debelejših, npr. 4 mm (št. 6), dve tretjini. Odvisno je tudi od kalibra. Če so stene cevi načete od rje, je odrgnjenje in zmaličenje šiber toliko večje. Take šibre s premaknjenim težiščem zanaša zračni upor na vse strani in zato je v tarči vedno

Ko gredo srnjaki na klic...

Foto A. Tavčar

manj zadetkov, kakor je šiber v naboju. To zgubo šiber skušamo zmanjšati z zadrigo (chokom) ob ustju cevi. Pri polni zadrgi je cev zožena za 0,75 do 1,00 mm, pri $\frac{3}{4}$ za 0,35 — 0,875, pri $\frac{1}{2}$ za 0,35 — 0,5 in pri $\frac{1}{4}$ za 0,25 mm.

Navadne cevi imajo valjčasto (cilindrično) vrtino ali izboljšano cilindrično vrtino, ki se od nabojišča do ustja enakomerno zožuje. Raztros šiber je pa odvisen od oblike zadrga, choka. Zadruga je narejena kakih 5 cm pred ustjem, tako da je končnih 5 cm cevi zopet valjčaste z najmanjšim premerom zadrga. Ta oblika zadrga šibreni roj stisne, zgosti. Nasprotno ga lijakasta zadruga zredči, razširi, s tem da se cev od konca zadrga do ustja lijakasto razširi na premer kalibra. Od teh najobičajnejših oblik so še druge oblike chokov.

Šibre zapuste cev s hitrostjo okoli 380 m/s. Ko izstopi tudi čep, udarijo mimo njega plini, potegnejo za sabo tudi zrak pred čepom, da tam nastane vakuum in tako razbijejo zadnji del šibrenega naboja. Drugače je pri valjčastih ceveh, kjer se čep zarije med šibre in jih razprši. Sicer se pa zaradi zračnega upora snop hitro razširi in hitrost sprednjih šiber brž upade. Zato tem sledeče šibre zaradi »zavrtja« prebite sprednje, pri čemer pride do pogostnih trkov. To vrže nekaj šiber iz prave poti, ki s tem motijo druge, kar še povečajo obrobne šibre, ki so bile v cevi zmaličene. Tako se roj šiber na svoji poti vedno bolj širi in tudi redči. Šibre pa ne lete v ravni črti vsaksebi, temveč v črtah, ki se vedno bolj upogibajo navzven. Na 180 m npr. ima roj $2\frac{1}{2}$ mm (št. 12) šiber raztros 80 m, pri 100 metrih 18, pri 60 m 5, pri 30 m 2 metra. Šibre $3\frac{1}{2}$ mm (št. 8) imajo polovico manjši raztros. To mora lovec upoštevati zaradi varnosti okolice. Šibreni roj se pa iz podobnih vzrokov raztegne tudi v dolžino, tako da je dolžina glavnega snopa dolga nekako desetino strelne daljave. Hitrost šiber med letom hitro pojema in tem bolj, čim drobnejše so šibre. Tako imajo npr. šibre 4 mm (št. 6) pri 50 metrih še hitrost

okoli 200 m/s, drobnejše občutno manj. Zaradi varnosti naj pa lovec upošteva vodilo, da šibre lete poprečno po toliko sto metrov daleč, kolikor milimetrov je njihov premer. Usmrtilni učinek strela pa seže:

pri jerebicah, šibre $2\frac{1}{2}$ mm, s 4 zadetki, do 45 m,

pri fazanih, racah, šibre $3\frac{1}{2}$ mm, s 4—5 zadetki, do 50 m,

pri zajcih, šibre $3\frac{1}{2}$ mm, s 5—6 zadetki, do 55 m,

pri lisicah, šibre $3\frac{1}{2}$ mm, s 5—7 zadetki, do 50 m.

Seveda so pri tem mišljene moderne puške s kvalitetno municijo in navedeno število zadetkov — šiber, ki so zadele — je najmanjše ob pogoju, da so zadetki v življenjsko važne dele telesa.

Zaklepi

Pri modernih prelamačah sta se najboljše uveljavila dva zaklepa in sicer Greenerjev zaklep in Kerstenov zaklep. Greenerjev zaklep se v glavnem uporablja pri večcevni puškah, dvocevkah in trocevkah s priveznjenimi, v vodoravni legi spojenimi cevmi, Krestenov pa pri prelamačah z naveznjenimi, v navpični legi spojenimi cevmi (bokaricah) in pri enocevni prelamačah-risanicah, zaradi izredno močnega pritiska plinov.

Razlika med njima je v tem, da ima Greener podaljšano šibiko, skozi katero prijemlje zapah, imenovan Greenerjev svornik. Kerstenov zaklep ima dva podaljška šibike, kar je praktično dvojni Greenerjev zaklep. Oba zaklepa imata vdelani po dve kljuki v cevi, od katerih sprednja ima šarnirni svornik, to je os, ob kateri se povesejo cevi pri odpiranju. To je bistveno pri obeh zaklepih, ki imata včasih še razne izpopolnitve, zlasti pri dražjih puškah. V zvezi s tema zaklepoma so se posebno uveljavila tri ohišja in sicer Blitz ohišje, Anson-Deeley ohišje in obkrajno ohišje za brezpetelinke-samonapenjače. Temeljna razlika med njimi je, da se pri Blitz ohišju bat in greda nahajata (glej sliko) na sprožilni plošči, pri Anson-Deeley sistemu pa v celinu, baskili (glavi). Pri obkrajnem ohišju sta imenovana dela sprožilne naprave na stranskih ohišnih ploščah. Ta izdelava je pa le pri najdražjih modelih.

Sisteme varovalk sem omenil pri risanicah. Večina pušk ima varovalke na sprožilcih. Varovalke batov ali gred so predvsem vprašanje cene, ker so zanesljivejše — so tudi dražje.

»Moj pes«

Francoz Jean Emile Benech opisuje pod tem naslovom v knjigi »Lovski psi«, ki kaže 12 pasem lovskih psov z 222 fotografijami, kako je vzgajal in šolal svoje lovske pse in kakšen je njegov odnos do psa. Ta sodoben opis odnosa človeka do psa ter vzgoje in šolanja lovskega psa lahko služi tudi našim lovcem in zato ga podajam iz nekaj poglavij v izvečjih po nemškem prevodu Hugona Meierja. Knjiga je v nemščini izšla leta 1964 v Švici.

M. Š.

Živali govorijo

Če izza La Fontainovih dni ne slišimo več, da bi domače in divje živali govorile z našo govorico, je to zavoljo tega, ker naša ušesa niso več dovolj tankoslušna, ali pa so živali po tako mnogih razočaranjih sklenile, da nam odtegnejo svojo vse prelahko zaupljivost. Vendar živali niso zgubile svojega glasu in vsaka vrsta ima lastno govorico, ki ni teže razumljiva, če se le malo potrudimo, kakor jezik skupin, raztrese-nih domačinov širnih pustinj Avstralije. Danes se znanost posveča še temu neraziskanemu področju. Tako npr. uporabljajo vrane okoli 50 različnih klicev za medsebojno razumevanje. To govorico pa razume tudi lisica, ki gre za svojim plenom. Prav tako ima svoj govor pes, ki z raznimi glasovi, gibi in obnašanjem izraža svoje razpoloženje, veselje, jezo, žalost, ljubezen, sovražstvo, strah, bojevitost, ljubosumnost, zavist itd. Gospodar, ki s svojim psom govori kakor s človekom, dobro ve, da pes vse razume. Edino kar mu manjka, je človeška govorica.

Najstarejši prijatelj človeka

Udomačitev konja, trdijo, je bila najplemenitejša zmaga človeka. Toda pri tem ne smemo pozabljati, da je bila daleč najstarejša udomačitev psa. Po dolgih tisočletjih, ko se je podnebje v Evropi ohladilo in so domala vso pokrili ledeniki — to je bila stara kamena doba — so se vsepovsod pasle črede severnih jelenov, konj in turrov. Tej sicer počasni spremembi se je moral človek z obleko in hrano prilagoditi in pred mrazom iskati zavetja v jamah, kjer se je pogosto srečeval z jamskim medvedom. Toda tedaj si je že znal podaljšati roko s kolom kot prvim orožjem, predhodnikom kopja in poznejšim lokom. Zaradi hladnega podnebja ni bilo rastlinske hrane, človek je postal mesojedec in nevaren tekmeč zverem pri plenu. Tolpa takih pralovcev pa je imela neprimerno večje uspehe kakor še tako spreten in zvit posameznik. Te skupine so prirejale prve pogone ter z vpitjem in razgrajanjem pritiskale splašeno divjad v zagate gorskih brezen, kjer so jo pobili ali po-

Resasti istrijanec Atoš, z odlično telesno oceno, zlata medalja in kandidat za prvaka Jugoslavije na I. jugoslovanski razstavi psov v Novem Sadu l. 1964, prvak na tekmi goničev LZ Gorenjske l. 1964, lastnik F. Cvenkel, Ljubno — p. Podnart

tisnili čez previsne stene. Pod pečinami Solutreja v Franciji so npr. tako našli kosti tisočev konj. V tem času se pojavi kot prvi pomočnik pri teh lovskih pohodih človeka — pes. Iz te dobe je na steni jame Pécchialet v Dordogni narisana ogromen medved, ki hoče s tacami pokončati psa, medtem ko skuša lovec od zadaj ubiti medveda. Tudi na skalah pri Tassili v Sahari so upodobljeni lovski psi. Udomačevanje divje pasje zverine pa ni potekalo hitro in mirno, temveč se je grozovitejšemu mojstru človeku pes vdal zgolj zaradi nagona mesojedca, ki je pri lovskih pojedinah dobival kosti in drobovje. Ponoči pa je lovski pes pred jamo sčasoma postal tudi čuvaj, ko je v lastni obrambi opozarjal na nevarnost tudi človeka. Tako je prvotno godrnjavo in mrzlo prijateljstvo obe bitji polagoma zbližalo in zvarilo. V mlajši kameni dobi z milejšim podnebjem si je človek oskrboval za slabe čase hrano z zalogami v obliki živali (konj, jelenjadi), ki jih je zapiral v obore. Ujete, udomačene živali in pozneje tudi prosto pasoce se črede mu je pred zverjadjo varoval zopet pes. Ko je po udomačitvi psa človek obvladal tudi ogenj, si je podvrgel sovražno mu okolico in končno svet. Edini njegov nasprotnik je ostal le še lastni sosed, njegov brat.

Težko si je predstavljati, kako brezpogojno si je človek podvrgel psa, ki je postal njegov pomočnik, zaveznik, končno njegov prijatelj ter si naredil človeka za svojega boga. Nič ga ne odvrne od skoraj nepojmljive privrženosti, niti nevračana ljubezen niti lakota niti slabo ravnanje; pes svojega gospodarja ne zapusti. Zakaj se je tako zgodaj odpovedal nevezanemu življenju, medtem ko ga npr. volk še vedno uživa? Lahko bi se bil držal ob strani kakor volk in se

ubranil ovratnika in hrane, ki sta ga naredila za sužnja.

Na vprašanje o izvoru psa je težko odgovoriti. Ali je potomec volka, lisice, šakala ali kojota? Pes se od vseh teh razlikuje. Kateri je bil njegov praprtip, njegov čistokrvni rodovni oče? Risbe na skalah nam govore, da so morali biti psi jamskega človeka lovca večji in močnejši. Končno pa kaže, da pes ne izvira iz neke določene dežele, temveč hkrati iz mnogih krajev. In kaj smo naredili iz prvotne prabitne rase? Toliko različnih vrst nima noben rod živalstva. Preko sto vrst psov imamo, od neznatnega, dober kilogram težkega chihuahua do 80 kilogramskega bernardinca. Na razne oblike je vplivalo različno podnebje in hrana, predvsem pa izbira ras pri križanju, ki je delalo prave čudeže. Za skupni izvor psa govori ravno križanje najrazličnejših vrst, katerih križani potomci so ostali rodni. Pa ostanimo zgolj pri lovskih psih, ki jih lovci bolje poznamo od njihovega rojstva do smrti. Prvotni pes je bil po svoji naravi zasnovi gonič, ki je izsledil žival in jo potem zasledoval. Mnogo kasneje se je uveljavil ptičar, šele proti 17. stoletju, ko so puške tako izpopolnili, da so streljali tudi na tekočo in letečo divjad na planem, na polju, ko je skočila ali zletela pred psom, ki je s stojo nakazal skrito divjad. Tako je ptičar postal nerazdružljiv spremljevalec posameznega lovca. Pri tem smo večkrat v zadregi, za kakšnega psa bi se odločili, da bi po zunanosti in njegovih lastnostih ustrezal našemu okusu.

Poenter, mešanec hrta in goniča, najplemenitejši ptičar, je prišel iz Anglije na kontinent šele v drugem desetletju devetnajstega stoletja. Spočetka ni bil priljubljen, ker so bili domači lovci vajeni svojih težkih in počasnih ptičarjev, ki so iskali pod puško, medtem ko je poenter iskal na daleč in pri tem predirjal polja kakor dirkalni konj. Lepo postavo, eleganco in hitrost mu je dala kri hrta, izvrsten nos pa gonič. Toda ta pes je zaradi stroge selekcije občutljiv, za naše razmere premalo odporen in potrebuje skrbno nego. Odpornejši je seter. Vendar čistokrvni pasemski psi niso vedno najboljši za lov in se med križanci dobe večkrat odlični lovski psi, ki so navadno tudi odpornejši in manj podvrženi boleznim. Razlika je zgolj v tem, da je pri čistopasemskih v desetih primerih osem dobrih, pri mešancih pa le štirje ali največ pet. Za lovce namreč ni glavni namen, da pes blesti na razstavah.

Kako si izbirate psa, če imate pred seboj celo leglo mladičev, ki razposajeno capljajo pred vami in rahlo bevskajo? Izberite si najkorajžnejšega, ki se vam zaupljivo približa in gleda v oči, ne da bi pogled umaknil. Francozi pravijo: Dober pes lovi po svoji rasi. Vsekakor pes domače rase, ki je utrjena in vajena tegob domačega podnebja, zdrži vročino, mraz, mokroto, si

ne odrgne peščajev na ostrih tleh in se ne straši bodečih goščav. Vendar si moramo biti v svesti, da z vsakim psom vzamemo v zakup tudi več ali manj nevšečnih lastnosti.

Njegov razum

Pes je na daleč najplemenitejše, najpametnejše in najizkušenejše bitje, kar jih je ustvarila narava in pri tem mnogokrat ni izvzet niti človek. To nas upravičuje, da s psom ravnamo sebi enakovredno. Dandanes je dokazano, da imamo pri mnogih živalih opravka z razumom in ne zgolj z nagonom, če razum namreč pomeni enostavno zmožnost misliti, presoјati in sklepati. Pri tem jim koristno pomaga spomin, Pes ima v tem pogledu prednost zaradi dolge in tesne povezave s človekom, čigar razum mu je bil zgled za njegovo šolanje. Ta luč duha pa po naravi ni vsem enako dana, kakor tudi ne človeku. Razlike so zaznavne pri psih že v zgodnji mladosti. Eden od nezmotljivih znakov je rahlo izstopajoče oko. V njem lovec lahko takoj bere zasnove svojega gojenca. Če ste pri izbiri še v dvomu, odnesite mladiče nekaj od njihovega gnezda in psica mati vam bo sledila. Izberite potem mladiča, ki ga bo prvega prinesla nazaj na staro mesto. Ko pes dorašča, pazite, da se bo dobro počutil, se čimveč pečajte z njim in ga imejte poleg sebe. Govorite ljubeznivo z njim. Trudil se bo, da vas razume, da ugane vaše namene in teka z veseljem lajanjem pred vami, če misli, da ga vodite na sprehod. Toda ne, vaš delovni čas je. Sedete k svoji mizi in brž razume ter razočaran leže k vašim nogam. Za tolažbo ga pogladite in potrepajte! Zapre oči, nepremično obleži in se dela, da spi, da bi vas ne motil pri delu, dokler je treba. Če potem delo prekinete, da si prižgete cigareto, takoj vstane v novem upanju ter vam mehko položi glavo na vaše koleno.

Ita, moja dveletna bretonska epagneulka, prosjači za sprehod, ko se noči. To uro ima najraje za majhen obhod, da vidi, če je njena znanka, stara krastača, že prilezla iz luknje v zidu in da se za hipec pomeni s sosednjimi psi, ki v nevidno lajajo. Že od mladega je z daljšim lajanjem prosila, da smo ji odprli vrata, pozneje se je samo enkrat oglasila, sedaj pa to pove z rahlim praskanjem.

Na lovu sva. V krogih šari pred menoj, ne da bi se predaleč oddaljila. Če pa me v visoki praproti zgubi iz oči, se za sekundo vzpne, da me zopet opazi.

Za nekaj dihov nisem pazil nanjo, ker sem opazoval krožeči kanji. Pogrešil sem psičko, kam je zginila. Mirno obstojim in čakam. Potem zapiskam. Z nosom me sune v komolec: »Tukaj sem.« Tiho se je bila vrnila in ker sem mirno stal, je čakala. In če hodim npr. po eni strani gošče, me brez moje pobude spremlja po drugi

strani, da bi morebitno divjad prepodila k meni na plano. Tako delajo mnogi psi njene vrste. Pes je večkrat žejen. Ita ve za vsak izvir, kjer hodi, pa pije ali v vročih dneh počofota po vodi. Doma ima vedno posodo z vodo. Če je prazna, zna iz nje z gobčkom izvabiti zven, češ da ni vode.

Opazujmo psa, ki prvič v zrcalu vidi svojo podobo. Takoj se dvojniku nekam skromno približa, pritisne nos na steklo, se odmakne, premisli in zaman skuša priti za ogledalo. Končno se odvrne od breztelesne lažne podobe brez daha in se ne meni več zanjo.

S svojimi očmi se nam pes nasmiha. Večkrat se mu sanja, kakor nam, o dnevnih doživetjih. Ob peči ležec zaspi od utrujenosti, se naenkrat strese, zabevska ali zarenči, kakor da še vedno goni zajca, ki ga je lovec zjutraj obstrelil. Toda varujmo se psa počlovečevati. Naša domišljija gre večkrat preko stvarnosti in preoblikuje resnico po naši želji, ki je mnogokrat čisto slučajna in se ne ponavlja. Upoštevajmo našega prijatelja v njegovem vsakdanjem obnašanju, pa nam mnogi drobni dogodki pokažejo, da nas tako dobro razume kakor mi njega. Kak nenačuden pripetljaj velikokrat potrdi, da obstoji resničen prenos misli med človekom in psom. Inteligentni pes z največjim pridom izkorišča svoj zanesljivi spomin. Ptičar se npr. bolje spominja kakor mi, kje je spodil kito jerebic in bo še po letih, ko bo hodil mimo, nezmotljivo obiskal prostor.

Če je pes bolan, se pusti negovati. Sočustvujte z njim in ga ljubkujte! S svojimi dobrimi žalostnimi očmi vas bo hvaležno gledal. Če se bo lezen ne slabša, prepustite nekaj časa naravi, ker pes pri pravi negi največkrat sam ozdravi. Ne dajajte mu preveč zdravil in drog, ne plašite ga! Če ima odprto rano, mu je ne skušajte obvezati, ker bo skušal vse raztrgati, da bi si lizal rano. Divje živali najbolj celijo rane z lizanjem. Vsekakor pa v resnih primerih čuti svojo nemoč in tedaj vam skrušen zaupa. Neko opoldne sem se s svojim prijateljem vračal z lova in spremljala naju je moja stara psica Biscotte, ki je šarila po podrašču. Kar pride s plašnim izrazom k meni, sede in mi da tace. Mislil sem, da si je ranila peščice, a pri pregledu nisem ničesar opazil. Položil sem ji roko na glavo in rekel: »Se boš že doma spočila.« Po nekaj minutah, ko mi je sledila ob nogi, se znova ustavi. Prijemala se jo je nekaka omotica. V njenih dobrih rjavih očeh, ki so prosile pomoči, se je utrinjal obup. Z močno tresočo se glavo je legla postrani. Moj prijatelj je spoznal položaj in na mestu sva jo cepila s serumom proti ugrizu strupenjače, ki ga imam na lovu vedno s seboj. Po dveh dneh mirovanja je bila zdrava. Večkrat sem ob drugih priložnostih v očeh mojih psov opazoval strah pred bližajočo se smrtjo. Ali se ne odraža v tem razum živali? Skrijejo se, da

bi na skritem umrle. Celo od soplemenjakov in svojih mladičev se odstranijo. Le redke živali premagajo ta strah. Zgolj eno tako žival sem poznal. Imel sem psici, ki sta se imeli radi kakor mati in hči, čeprav nista bili v sorodstvu; mlajša je povrgla štiri mladiče. Psička, izmed teh mladičev, je bila bolj slabotna, da so jo drugi odrivali od seskov in tudi mati jo je zamenjala. Odvzeli smo jo, nadojili iz steklenice in ji v zaboju ob štedilniku postlali. Stara, že nerodna psica Myrtha je legla poleg mlade in je ni več zapustila. Negovala je pohčerjenko, kolikor je mogla in jokala z njo, če je ta jokala. Neke noči je stara nenadno utihnila in zasumili smo, da je »njen« mladič umrl. Drugo jutro je Myrtha še vedno držala že ohlajeno truplo v svojih tacah in ga lizala, da bi ga obudila. Ko je šla iz zaboja k jedi, smo ji naskrivaj odvzeli mrliča. S povešeno glavo se je zavlekla v svojo staro kočo in na videz pozabila. Toda, po dveh mesecih je bila tudi ona mrtva.

(Se nadaljuje)

Razdrto gnezdo

Srečko Borovnik

Sedel je pod mogočno cipreso pred hišo. Visoko na nebu so se podili osamljeni beli oblaki. Kdaj pa kdaj ga je zakrila njihova senca. Strmel je v nebo ter z očmi sledil skupinam lastovic. Letele so visoko pod oblaki nekam na sever. Vsako leto se vračajo, je pomislil. Zakaj, zakaj se tudi jaz ne morem vrniti? Zakaj ne morem razpeti peruti ter poleteti tja v daljave, kjer se v večernem soncu kopljejo skalni orjaki? Zakaj moram biti žrtev lastne zavesti, spomina! Sonce se je počasi približalo skrajni točki na obzorju. Dolge sence so prekrile pokrajino. Oglasil se je kos. Ubrano je zagostel svojo pesem v ugašajoči dan. Poje prav tako, kot je pel v domačem kraju, je pomislil. Sonce je počasi tonilo, tonile pa so tudi njegove misli v preteklost...

Zadnji sončni žarki so osvetljevali vrhove, pokrite še z debelo plastjo snega, ki se je rdečkasto bleščal. Rahel veter je po dolini širil opojen vonj pomladi. Dišalo je po ožganih ozarh in sveže poganjajočih travah. Vmes se je mešal zatohel vonj po gnoju, raztrošenem po njivah. Pod brstečo lipo je Ivan čakal dekle. V bližini je šumel potok. Končno je prišla, zadihana in razgreta od hitre hoje. Med kramljanjem sta opazovala drozga, kako sta znasala gnezdo. Tudi Ivan je sklenil splesti si gnezdo. Za družico si jo je izbral. Sklenila sta, da se pred zimo poročita. Ivan, lovski čuvaj, se je celo leto trudil, da pripravi čimveč za bodoči dom. Hitro je minilo poletje in že so se jeli barvati gozdovi. Rogovi so pričeli vabiti na brakade. Ivan je imel dosti opraviti z muhastimi lovskimi gosti. Za nagrado mu je gospodar dovolil odstreliti gamsa. Ivan ga je sklenil upleniti nekaj dni pred poroko. S sabo je

želel popeljati tudi svojo izvoljenko Miro. Navdušeno je pristala.

Porajajoči se dan ju je našel že v planini. Prenočila sta v pastirskem stanu. Zgodnje zimsko jutro je vso okolico prekrilo z lesketajočim se ivjem. V višjih legah je že ležal sneg. Napotila sta se med skale, kjer je Ivan vedel za lepega kozla. Vrhovi nad njima so pričeli rdeti in pobožali so ju prvi sončni žarki. V skalah je Ivan opazil trop gamsov. Vendar je bila to samo kozarija. Previdno sta se pomikala naprej. Sonce se je vztrajno vzpenjalo vse više. Modra barva se je počasi prelila v otožno sinjino. Ivan in Mira sta se ustavila in pojužinala. Nato sta se napotila nad majhno dolino, obdano s položnimi policami. Na policah je ležala tanka plast snega. Pri vrhu je Ivan opazil temno gamsovo postavo. Previdno sta se spustila v dolinico ter jo pod policami prečkala. Približno pod gamsom sta se ustavila. Ivan ga je hotel od tam zalesti. Puško si je oprtal na hrbet ter pričel plezati med skale. Povzpел se je že na drugo polico ter se previdno razgledal. Toda gams se je nekam umaknil. Ivan pa je nadaljeval težavno vzpenjanje. Končno je zopet zagledal gamsa pod steno. »Še malo,« si je dejal, »pa bom lahko streljal.« Pot pa mu je zaprla večja previsna skala. Moral se je vrniti ter poskusiti z druge strani. Ozrl se je v globino. Daleč spodaj je opazil Miro. Prav narahlo mu je pomahala. S še večjo voljo se je zagrizel v skale. Srečno je prilezel iz zasneženega žleba. Čisto blizu je opazil starega skalarja. Previdno je snel puško, jo naslonil na skalo ter skrbno pomeril. Gams se je vzpel ter na mestu obležal. Ivan se je vzravnal ter odšel na rob police. V globini je zopet zagledal Miro. Stopil je še korak naprej ter hotel zavriskati. Glas pa mu je obtičal v grlu. Tla so se zamajala in omahnil je v globino. Krik groze je zamrl med grmenjem kamenja. Občutil je oster udarec ter čisto blizu zagledal Miro, kako nekaj maha. Nato ga je zagnila tema.

S težavo je odprl oči. Poskusil je obrniti glavo, toda bolečina v vratu mu je to preprečila. Na glavi je začutil mehko roko in neznan glas mu je prigovarjal, naj miruje. S trudom je dvignil pogled. Zazrl se je v neznan obraz. Zvedel je, da leži v bolnici, da ima zlomljeni obe nogi ter roko v ramenu. Počasi je obrnil glavo ter se zastrmel skozi okno v lep zimski dan. Solze so mu spozlele po licih. Zaslutil je, da je lov zanj za vedno pri kraju.

Dnevi okrevanja so se zvrstili v tedne in mesec ter še en mesec, ko je lahko z berglami zapustil bolnišnico. Vse je bilo v cvetju, ko je prispel v domačo vas. Prvi mrak je legal na hiše, ko se je ustavil pred svojim stanovanjem. Poiskal je ključ ter vstopil. Nasproti mu je zavel duh po plesnobi. Z žalostjo se je ozrl po zaprašenih predmetih. Za silo je popravił ter odšel spat. Zbudilo ga je sonce. Po drevju so žvrgoleli ptiči.

Odpravil se je do lovskega zakupnika. Tu je zvedel, da mu je on plačal zdravljenje, da pa mora zato eno leto opravljati službo za polovično plačo. Moral je sprejeti ponujeni predlog. Nato se je počasi napotil proti Mirinemu domu. Po poti se je dostikrat ustavil ter razmišljal, ali ga bo še hotela, invalida. Z muko je potrkal na znana vrata. Odprla mu je Mirina mati ter mu že kar med vrati povedala, da Mire ni doma. Ivan se je zahvalil ter odšepal po znani poti med hribe.

Mira je medtem delala na polju ter se ozirala proti vasi, kdaj bo zagledala na stezi znano postavo. Roka ji je zastajala ob mislih, da se je vrnil. Vdano ga je čakala. Njeni starši pa niso hoteli nič slišati o njem. Kaj da bo z invalidom in še revnim! In ni več vzdržala pri delu. Napotila se je domov. Mati ji niti ni omenila, da jo je Ivan iskal. Doma se je

izgovorila, da gre k prijateljici, a Mira je zavila po isti poti kot pred dvema urama Ivan. Neka neznana sila jo je vlekla proti pastirskemu stanu, kjer je bila z Ivanom zadnjo noč pred nesrečo.

Pot se je vzpenjala po strmih pobočju, nato pa čez široko melišče. Više gori si je Ivan s težavo iskal stopnje po razdrapani poti, ki jo je opustošila zima. Do senožeti s partirskimi stani ga je ločil le še žleb, čez katerega je bila položena brv, ki pa jo je odnesel plaz. Previdno se je spustil v žleb, da ga prečka ter iskal sigurnih prijemov. Ivan se je že prebil čez polovico žleba. Mislił je, da je že vse dobro, ko mu je desna noga omahnila v globino. Pri tem je sprožil precejšen kamen. Prisluškoval je kamenju, ki je grmelo po žlebu; sproženi kamen je potegnil za seboj cel plaz, ki je drvel proti meliščem pod steno.

Rdeč od napora se je Ivan ustavil na drugem robu žleba. Razmišljal je, ali bi bil lahko plaz komu nevaren. Prišel pa je do zaključka, da sedaj ni nikogar tukaj v gori razen njega, ko je pa na polju toliko dela. Štiri dni je ostal v stanu, nato pa se je po dosti daljši vozni poti odpravil v dolino. Vas je bila prazna, le otroci ter redki starci so bili pred hišami. Črna slutnja mu je prežela telo. Hotel je zaviti v gostilno, a je bila zaprta. Ko da je nekdo umrl! S tesnobo je legel spat. Ko je drugi dan zavil skozi vas, je povsod naletel na mrke, obtožujoče poglede. Srečal je Mirino sestro, oblečeno v črnino. Hotel jo je pozdraviti, a se je obrnila od njega. Prispel je do lovskega zakupnika. Tudi ta ga je hladno sprejel. Tedaj ni več vzdržal. Skoraj zakričal je: »Sem mar morilec, da me vsi tako gledate!« Lovski zakupnik je nekaj časa strmel vanj, nato ga je prijel za roko ter popeljal pod hišo. Pokazal mu je pokopališče: »Poglej, hotela je za tabo v steno, pa se je ustavila tukaj!« Skozi meglo je Ivan zagledal na pokopališču belo gomilo. Kot blisk so mu zdrveli skozi možgane dogodki tistega dne. »Ne, saj ni mogoče,« je zašepetal. Iz daljave pa je zaslišal kot odmev: »Da, kamniti plaz jo je zdrobil.« Kot senca je Ivan odtaval čez zadovnjak do pokopališča. Pred gomilo belega cvetja se je ustavil. Nemo je odprl usta ter se zrušil na kolena. Še pozno v noč je klečal ob grobu.

Zbudil ga je večerni hlad. Uprl se je na palico ter odšepal v hišo. Na pragu je postal ter se zastrmel v nastajajočo noč: »Da, lastovice se vračajo in z njimi spomini...«

Foto Vl. Pleničar

Po lovskem svetu

»Na inturist-safari v Sibiriji«

(Po R. Br. iz Neue Züricher Zeitung,
2. IV. 1966 – 91)

Kot sekretar in privatni »kameraman« sem spremljal bivšega visokega kolonialnega uradnika v Afriki in Srednji Ameriki na lov na medveda v Sibirijo, ker je želel svoji družini, ženi, hčeri in sinu pokazati, kaj pomenita mraz in sneg.

Proti vsem prerokovanjem smo v enem tednu dobili ruske vize in smo v začetku februarja 1966 polni pričakovanja sedeli v letalu Brüssel—Moskva—Šermetjevo, kamor smo prišli v petih urah. Pripravljeni voz inturista nas je odpeljal v hotel. Tam so bili gosti, turisti, trgovci iz vseh delov zahoda in vzhoda. Študentje, oficirji in Moskovčani so dobrodušni in veseli, toalete bolj skromne, puloverji in odprti ovratniki možni. Drugi dan je bilo nadaljnje potovanje v notranjost z zastopnikom inturista v pol dneva urejeno. Kakih 400 km severovzhodno od Irkutska je v brlogu medved, ki naj ga ustrelimo. Na enem od letališč za notranji promet, ki je novejše in modernejše kakor šermetjevsko, smo čakali na letalo, da nas ponese 5000 km daleč čez Ural do Bajkalskega jezera. Zaradi slabega vremena v Omsku smo morali štart vedno in vedno odlagati. Šele drugi dan popoldne, ko je moralo zaradi preobtežitve nekaj potnikov ostati na letališču, smo leteli deloma prav nizko čez Volgo in Ural do Omska. Od tam smo pozno zvečer pristali v Irkut-

sku. Tu smo morali pomakniti ure še za pet ur naprej, ko smo jih v Moskvi že za dve. Sredi noči smo se prepeljali v hotel tega »obmejnega« mesta — ker se le 300 km južno začenja Mongolija.

Drugo jutro smo dobili našo zimsko opremo: klobučevinaste škornje, vatirane hlače in jopiče, kožuhe. Krznene kučme smo si kupili že v Moskvi. Pri 34 stopinjah pod ničlo v Moskvi je tukaj ob — 20 do — 30° še kar nekam toplo. Spreten vozač nas je v ruskem »landroverju«, s pogonom na štirih kolesih, dobro zaprtem in ogrevanem, po dobro spluženih cestah prepeljal 300 km daleč v Kačuk na Leni. Po topli večerji smo potem v nadaljnjih štirih urah vožnje čez zamete, zamrzle reke in neskončne gozde pozno ponoči dosegli lovsko vas, bazo za tamkajšnje lovce in nas turiste.

Drugi dan je moral moj šef po kratkem obhodu pokazati svojo strelsko spretnost. Lovci namreč hočejo vedeti, koliko telesne straže mu morajo dati. V polno zadovoljnost lovcev je streljal šef z rusko vojaško puško 31 izvrstno. Pod noč je bila končno naša ekspedicija sestavljena: goseničar, sani 2,3 × 8 m, natovorjenega 200 l Diesel olja, motorna žaga, smuči, živila, lovci, kuharica, tolmač, moj šef in jaz. Žena in otroka so morali ostati v vasi, zakaj sedaj je veljalo iti v neobljudeno tajgo, neizmerne gozde, močvirja in rečne tokove. Goseničar je tudi gladko zašel, navzlic krajevno poznanemu vodstvu, zakaj kart s tega območja ni. Za 7 km smo rabili šest ur. Pot je bila večkrat preozka in goseničar je kakor oklepnik podiral kot noga debelo drevje. Po potrebi je pomagala sekira. Na centimeter natančno je vodil vozač sani mestoma skozi gozdne goščave. Če je bil sneg v kotlinah preglobok ali strmina na gričih prehuda, je vozil goseničar sam naprej in potem z dolgo žično vrvjo potegnil sani čez zapreko. Za 40 km smo rabili dobrih 14 ur. V neki kladari smo se sešli s štirimi lovci domačini in nastavljalci pasti. Ti streljajo predvsem sobolje in severne jelene. Pri njihovih pečeh smo se ogreli in se potem vozili še nadaljnjih šest ur skozi tajgo.

Zobri ob Mazurskih jezerih na Poljskem

Foto Wł. Puchalski

Foto P. Adamič

Naslednja kladara je bila že od novembra prazna. Sneg in ledeni kristali so pokrivali stene in strop. Toda s čudovito skladnim skupnim delom je bila hiša v kratkem času očiščena, ogreta, jed pripravljena in končno je vsa ekspedicija zginila v spalnih vrečah. Za naslednji lovski dan naj bi bili vsi spočiti. Le vozač goseničarja je vstal vsako uro, da je za deset minut pognal motor zaradi ogrevanja. Ta je drugi dan ob zori tudi takoj vžgal, ko smo odrinili na dveurno vožnjo v bližino medvedjega brloga. Ti vlačilci-goseničarji imajo majhen ročni bencinski motor za vžiganje Dieslovega motorja. Na hvalo magnetnemu vžiganju ni bilo nobenih zaprek z izpraznjenimi podhlajenimi baterijami.

Zadnje kilometre smo morali prehoditi na smučeh. Spočetka sem se na deskah težko znašel. To so brezove deske, kak 1,20 m dolge in 30 cm široke, nekoliko jajčaste oblike in spredaj komaj 4 cm navzgor prikrivljene. Na drsnih ploskvah so napete kože, stremena so iz jermenja in smuči slabo drse. Domači traperji uporabljajo te, čeprav se v Irkutsku dobe nam poznane dolge smuči.

Z nekaj napora smo prišli do brloga, ko so malo prej pse zadržali na verigah. Napetost je dosegla vrhunec, saj smo za ta trenutek potovali 8000 km daleč. Vsi so se postavili osem metrov pred vhod brloga, pripravljeni na strel. Medveda prepode z drogov in psi. Lovsko doživetje pri tem pravzaprav ni kaj posebnega. Medved ima kaj malo šans, da uide, ker le pregosto stoje puške pred njegovim domovanjem, ki ga nerad in razdražen zapusti. Vsekakor pa je treba krepkih živcev, da z nekaj metrov razdalje pošlješ medvedu kroglo v sence. Z uspehom lova so bili vsi zadovoljni. V brlogu pa ni bilo nobenih drugih medvedov, ki bi jih bilo sicer treba odstreliti. Tudi mlajši medvedi, ki jih splašajo iz spanja in ločijo od matere, postanejo lahko nevarni za človeka. Teden pred našim prihodom je v sosednji vasi medved usmrtil pet ljudi.

Otovorjeni z medvedovim kožuhom smo se vračali. Vodka naj teče le pomalem in kdor ima pred seboj petnajsturno vožnjo s sanmi ob sibirskem mrazu, naj bo z alkoholom previden. Ta nočna vožnja je bila tudi najnapornejši del vsega pod-

jetja. Pokvaril se je dovod goriva, kar je bilo treba popraviti. Žepnih svetilk seveda ni. Ob oljenkah so brenkali ključi za vijake in klešče. Toda Rusi so tudi ponoči v mrazu, snegu in preutrujenosti mojstri za improvizacijo in z najprimitivnejšimi sredstvi so popravili napako. Kmalu smo s kratkim vmesnim postankom varno prišli v lovsko vas. Veter, mraz, sneg in ledene igle so nas dobro zdelali, toda pri ognju smo se odtajali in proslavili naše slovo. Naši lovski spremljevalci so šli na svoje delo, mi pa na 400 km dolgo pot do Irkutska. Drugi dan nas je letalo TV 124 odpeljalo v Moskvo. Žena z otrokoma so imeli z vožnjami v saneh s konjsko vprego po tajgi ob lovu na divje peteline krasna doživetja. Sam sem mimo doživetja lova na medveda odnesel nepozabne vtise od tajge, pragozda, z lišajem pokritih borovcev, macesnov in brez. Na območju, velikem kakor kanton Zürich (1/5 Slovenije), stoje le štiri kladare, kjer od časa do časa stanujejo lovci.

Sibirske vasi so si vse enake: lesene hiše (koče) z rezbarskimi okraski oken, široke ceste, elektrarna z Dieslovim motorjem, kolhozna črpalka s črpalnim stebrom v leseni koči in cevjo za bencin, ki se potegne skozi okno. Antene so na lesenih stebrih, televizije še nimajo. V bližini Irkutska smo obudovali elektrarno. V mestu je mnogo uniform, poleti številni turisti, ker je tukaj vmesna postaja na poti za Japonsko in Kitajsko. Bajkalsko jezero postaja vedno bolj mednarodno znan cilj za počitnice. Lov na medveda v območju Irkutska je šele leto dni stara panoga ruskega inturist-programa. Mislim, da gre tja lahko vsakdo na lov, ki ima športno nagnjenje zanj in je trdnega zdravja.

Ta 14-dnevni izlet za tri odrasle in dva otroke je veljal vsega 12 000 šv. frankov (1 šv. fr. = 2,87 novih din), razen tega strelnina 2500 šv. fr. in stroški za organizacijo lova okoli 1500 šv. fr. Drag je let do Moskve, medtem ko velja prevoz po osebi od Moskve do Irkutska le kakih 600 šv. fr. Lahko pa si olajšate lov s helikopterjem, ki velja za uro leta 800 šv. fr. Kdor ima denar in čas, bo sigurno prišel do plena, če ne v enem brlogu, pa v drugem.

M. S.

Koledar parjenja jazbecev je treba popraviti

V nedeljo 22. maja t. l. sem se zgodaj odpravil v lovišče pogledat za srnjaki. Na Velikem brdu — lovišče LD Kovor — so nenadno pritegnili mojo pozornost glasovi, kakršnih še nisem slišal. Sprva, ko da se je »popačila« kukavica, preden prične kukati, potem ko da se fazan z gredi na nekaj razburja, oziroma ko da bi poslušal razjarjenega purana. Ko je to čudno »kokodajsanje« utihnilo, se je slišalo zamolklo, enakomerno godrnjanje, podobno kompresorjevemu brnenju, kadar ne vrta s polno paro. Za hip je vse utihnilo, a se je zopet oglasilo. Radovednost me je vlekla po stezi navzdol; čim močnejši so bili glasovi, tem hitreje sem stopil. Končno, saj ti glasovi ne prihajajo z drevesa, ampak s tal! Prav blizu moram že biti, sem mislil in iskal z očmi. Tedad se je v medli jutranji svetlobi premaknilo med skalami nekaj sivega: jazbec na jazbici, obrnjena od mene! — Sedel sem za skalo, oddaljeno komaj deset korakov, opazoval zanimiv prizor in poslušal čudne glasove — več kot četrť ure. Domnevam, da so bili godrnjajoči

glasovi samčevi, oni drugi pa jazbičini. Ves čas samec ni zlezal s samice in neprestano se je trudil, da bi jo zadovoljil. Jazbica mu je vdano držala. Ne da bi me opazila, sta končala. Konec ni bil nič posebnega. Sicer je pa znano iz literature, da se zaskok pri jazbecu ne konča tako kot npr. pri psu, ki obvisi na psici. — Potem sta jazbeca vsak pri svojem vходу zlezla v jazbino, samica prej kot samec, ki je še temeljito ovalhal mesto, kjer je zlezal s samice.

V zvezi z jazbečjimi glasovi moram poudariti, da so bili drugačni, kot so opisani v »Handbuch der deutschen Jagd« (Priročnik nemškega lova), avtor W. Bieger, izdan l. 1941. Tu je napisano: »V času parjenja se slišijo pri gonečih se jazbecih glasovi, podobni otroškim krikom strahu, katerih biološki pomen ni do gnan.«

Prepričan sem, da to ni bilo nikakršno »gluho« parjenje, ampak pravo. Zato se mi zastavlja vprašanje o času parjenja pri jazbecih. Glede dobe parjenja pri tej divjadi je namreč v naši kot tudi tuji literaturi precejšnja neskladnost. Naj navedem primere!

Oče svetovnega živaloslovja A. E. Brehm piše, da se jazbec pari od julija do oktobra.

V Diezels-Niederjagd (Mali lov) — 8. izdaja — 1898. l. — stoji, da se jazbec pari pozno jeseni, novembra ali v začetku decembra in da se oploditev izvrši pred glavno jazbino.

Ing. Ivo Čevrič piše v l. 1940 izdani knjigi »Lovstvo«, da je jazbečev čas parjenja julij in avgust ter da nekateri menijo, da se pari oktobra in novembra. V zvezi s tem eni trdijo, da jazbica nosi 9 do 10 tednov, medtem ko drugi, da čas brejosti traja 32 tednov. — V priročniku »Lov u pitanjima i odgovorima«, izdanem leta 1958, pa je ing. Ivo Čevrič že omejil čas parjenja te divjadi samo na julij in avgust.

Vzhodno-nemški lovski priročnik »Jagdbares Wild« (Lovna divjad), izdan leta 1955, »Handbuch der deutschen Jagd« (Priročnik nemškega lova), izdan leta 1941 in »Lovački priručnik«, ki ga je izdal Lovački savez NR Srbije leta 1957 — navajajo, da se jazbec pari julija in avgusta.

Kaj pa slovenska lovska literatura?

Dr. Stanko Bevk se je v »Našem lovu«, II. del, od leta 1953, verjetno držal Brehma, ker je napisal, da se jazbec pari od zadnjih dni julija do prvih dni oktobra.

Isti čas parjenja je naveden v »Priročniku za lovske izpite«, ki ga je izdala Lovska zveza Slovenije leta 1962.

»Lovstvo« — Urbas, Lavrič, Šušteršič — izdano leta 1951 pa tudi omenja kot jazbečev paritveni čas julij—avgust, ki ga na splošno navaja največ avtorjev.

Menim, da s preveliko gotovostjo ne bi smeli določati časa, v katerem se pari ta divjad.

Ferdinand von Raesfeld je v svojem delu »Das deutsche Waidwerk« (Nemško lovstvo), izdanem leta 1957, napisal sledeče: »Paritev jazbeca pade v čas od julija do avgusta; mladiči — trije do pet — so skoteni januarja — februarja. Po novejših raziskavah pa se jazbeci pariyo že od aprila do junija.«

Novejše raziskave, ki jih omenja Raesfeld, so najbrž istega izvora kot one v »Die neue Brehm-Bücherei — Die wildlebenden Raubtiere Deutschlands«, izdani 1953. O tem je v tej knjižici (»Prostoživeče roparice Nemčije«) napisano: »Parjenje jazbeca je po Haltenorthu in Krumbiegelu od konca aprila do začetka avgusta — predvsem pa v juniju in juliju. L. Schuster je opazoval parjenje 19. 4. 1934, drugi opazovalec pa dva zaskoka v veliki noči 1929. l. Morda

Iz lovskega muzeja v Bistri

Foto M. Mehora

je različnost časa odvisna od starosti živali in geografske širine. Le ta paritveni čas je važen za razplod. Samci, ki so šele v tretjem letu spolno zreli, iščejo v času parjenja samice daleč na okoli, jedo malo in žive od nabrane tolšče. Po paritvi so najlažji. Kmalu po oploditvi počiva troje do pet plodov, kake štiri milimetre velikih, v sluznici maternice do začetka decembra. Potem se prično hitro razvijati. Ze iz tega dejstva izhaja drugo, da jazbec ne more imeti zimskega spanja, ki zmanjša delovanje vseh življenjskih funkcij na najmanjšo mero. V takem stanju bi bil razvoj embrijev nemogoč. Medtem so tudi opazovanja ujetih in v prostosti živečih jazbecev zadostno dokazala, da jazbec nima zimskega spanja. Po novejših ugotovitvah se jazbica obreji vsako drugo leto, itd.»

Opisani primer parjenja, ki sem ga opazoval maja letos, je le eden izmed razlogov, da ne soglašam z našo in starejšo lovsko literaturo, ki navaja samo julij—avgust in celo oktober, november in december kot jazbečev paritveni čas. Splošno znano je, da je jazbec zagrižen samotar, samec kot samica. Odrasle jazbece vidimo skupaj samo v času parjenja. Gotovo nisem edini, ki sem v času svojega lovskega udejstvovanja videl po dva ali celo več jazbecev skupaj — ne samo v juliju in avgustu, ampak tudi maja in junija.

Iz tega sklepam, da ugotovitev v navedenem delu »nove Brehmove knjižnice« velja tudi za našo deželo: **Jazbeci se pariyo od konca aprila do začetka avgusta, predvsem pa junija in julija!**

France Cvenkel

K prehrani rogarjev

Z utesnjevanjem življenjskega prostora divjadi se krči naravna prehrana rastlinojede, zlasti velike divjadi. Gospodarsko neurejenih gozdov, ki godijo prežvekovalcem, skoraj ni več, pa tudi na mehanično obdelanih velikih površinah poljedelskih monokultur nima kaj iskati. Zato mora divjad vedno bolj osebenjkovati, ker ji čedalje manj pade z bogatinove mize. Vprašanje prehrane za divjad postaja vedno bolj pereče, tako da je za srnjad in jelenjad, pa tudi za poljsko perjad občasno krmljenje že nepogrešljivo.

Za divjad je rastlinstvo temeljnega pomena, vir njenega življenja. Krmljenje ali umetno prehranjevanje, če ga tako ime-

nujemo, se pravzaprav razlikuje od naravne paše le v tem, da v naravi pridelano in tudi predelano hrano dajemo divjadi na krmiščih ali na njivah za divjad, medtem ko jo sicer išče v prosti naravi. S tem seveda divjad pod silo razmer na škodo njene prvobitnosti podomačujemo.

Za rastlinojedo divjad je odločilno, da s hrano dobi tiste hranilne snovi in v takih količinah, kakor jih organizem potrebuje. Ker rastlinsko telo v bistvu sestoji iz prav takih prvin kakor živalsko, je razumljivo, da paša daje prežvekovalcem vse, kar potrebujejo. Vendar sta količina in razmerje hranilnih snovi v raznih rastlinah različna. Zato mora rastlinojeda žival imeti na izbiro mnogovrstno rastlinje, da dobi vse potrebne elemente za graditev telesa. Pri tem so štiri temeljne snovi: apno, fosforna kislina, kalij in dušik. Mimo teh glavnih elementov potrebujejo rastlinsko in živalsko telo še kakih 30 drugih elementov in to v neznatno majhnih količinah. Zato jih imenujemo mikroelemente, ki pa niso nič manj važni in nepogrešljivi. Pomanjkanje posameznih elementov, hranilnih snovi, povzroča pomanjkljivosti v razvoju, pojave nerazvitosti in bolezni. Od tega tudi človek ni izvzet. Če hočemo vzgojiti ustrezno rastlinje za pravilno prehrano divjadi, moramo vedeti, kakšne snovi so v tleh, v kakšnem razmerju in količini. Odločilne so snovi, ki jih manjka, ali ki jih je premalo. V takem primeru moramo te snovi dodati z gnojenjem.

Pri tem pa moramo vedeti, kako posamezne snovi vplivajo na razvoj v kolobarju: tla-rastlina-žival.

Apno je hranilna snov, ki je poleg vpliva na tla važna za gradbo telesnega ogrodja, okostja in podlaga za prehrano divjadi. Apno ustvarja ugodne rastne pogoje v tleh in ugodno razmerje kislina : baza. Vsebina apna v tleh se določa po »pH« vrednosti, delno pa tudi po prostem apnencu, kalcijevem karbonatu v tleh. Če kažejo tla pH vrednost pod 6,5, so po reakciji kislila in na takih tleh uspevajo npr. rumena lupina, ajda, slabše trave in slabša zelišča; na rahlo kislilih ovseh, rži, krompir, topinambur, boljše trave, repe, plava lupina. Na tleh z nevtralno reakcijo, to je pH 6,5 —7,2 uspevajo repe, grah, detelja, repica, zeljaste rastline, koruza. Čez pH 7,2 so tla rahlo alkalična za lucerno.

Fosforno kislino sprejemajo rastline v glavnem v obliki fosforno kislili soli, ki neposredno vplivajo na spolne funkcije rastlin in živali. Pomanjkanje fosfatov se negativno odraža v razvoju rogovja, menjavi dlake in posebej v času parjenja.

Kalij vpliva na vodno gospodarstvo rastlinskega in živalskega organizma. Kaže se v odpornosti proti mrazu, boleznim in obstojnosti v suši. Pomanjkanje kalija povzroča glivne bolezni, poškodbe od mraza, slabo zorenje. Kalij je v telesu katalizator, da sprošča presnove, na katerih pa sam ni udeležen. Vpliva tudi na usvaja-

Foto V. Čeh

nje, asimilacijo, tvorbo škroba in sladkorja v rastlini.

Dužik je odločilen pri tvorbi organskih snovi, beljakovin, ki večajo rast in pridelek.

Te štiri elemente je treba z gnojenjem tal dodajati skupno v ustreznem razmerju in količini. Koliko in katere mikroelemente pa je treba dodajati, moramo ugotoviti s preiskavo, analizo tal. Mikroelementi so npr. magnezij, železo, natrij, fluor, bor, kobalt, baker, cink itd. Sicer pa za pravilno gnojenje krmnih njiv za divjad veljajo navodila kakor za vsa polja.

Ing. Mirko Sušteršič

PREDVAJANJE LOVSKIH FILMOV

Lovska zveza Slovenije in Lovska zveza Ljubljana sta 15. junija zvečer priredili v Klubu poslancev v Ljubljani predstavo devetih kratkometražnih barvnih filmov o življenju raznih divjih živali (podlasica, lisica, medved, rjavi jastreb itd.) in rib — sladkovodnih in morskih — ter o lovih in lovcih. Skoraj vse te filme je posnela ekipa »Zora« film iz Zagreba v raznih predelih Jugoslavije, delno tudi v Sloveniji. Zadnji teh filmov je bil posnet pred dvema letoma. Razen številnih lovcev in drugih ljubiteljev narave sta bila pri predvajanju navzoča tudi direktor »Zora« filma A. Šantak in režiser B. Marjanović. Ekipa »Zora« filma snema sedaj v Sloveniji dva dokumentarna filma o divjadi naših planin.

Predvajanje istih filmov je organizirala tudi gorenjska lovška zveza. Dne 17. junija popoldne so te filme gledali številni gorenjski lovci in ribiči v kinu »Center« v Kranju.

Večina predvajanih filmov je navdušila gledalce, saj so bili tehnično kot tudi vsebinsko odlični. Gledalec se mora ob prizorih na platnu čuditi, koliko spretnosti, znanja in potrpljenja sta morala imeti režiser in snemalec, da sta ujela na filmski trak take zanimivosti. Režiser tudi ni skušal olepševati življenja v naravi, ki je često kruto in neusmiljeno. Slehernega gledalca navdušujejo čudovite naravne barve. Komentator pa poskrbi v spremni besedi za pouk, vzgojo in vedrino. Izkušeno oko lovca sicer sem in tja opazi malce nenaravne prizore (npr. ob napadu planinskega orla na medvedka itd.), ki pa končno ne zmanjšujejo osnovnega namena filmov: približati ljudem naravo z njenimi živalmi.

Filmi bi bili zlasti poučni za šolsko mladino, škoda le, da je

komentar v srbohrvatskem jeziku, oziroma da filmi nimajo podpisov v slovenščini.

V inozemstvu so ti filmi vzbudili veliko zanimanje, medtem ko jih v naših kino dvoranh žal zelo redko vidimo.

-elf-

Mladi pišejo

Moje prvo srečanje z ježem

Bilo je sončno nedeljsko popoldne. Igral sem se s fanti v gozdu. Mimo je prišel lovec, ki je imel urnega lovskega psa. Nobeden od nas si ni mislil, da nam bo ta pes že čez nekaj trenutkov pripravil veliko presenečenje.

Pes se je lovcu izgubil izpred oči. Zavohal je majhno okroglo živalco, ki je izpod bodic kazala drobno glavico. Bil je jež. Pes še ni vedel, kako nevarne so ježeve bodice. Zato se mu je urno približal in skočil nanj. Kot strela je odskočil in si obližoval sprednji šapi. Kmalu si je opomogel in previdno valil ježa po hribu, zraven pa obupno lajal. Stekli smo v smer, od koder se je slišal lajež. Presenečeni smo obstali pred psom in v klobčič zvitim ježem. Prispel je tudi lovec in privezal

psa na jermen ter odšel dalje. Mi pa smo stekli domov po papir, vanj zavili ježa in ga odnesli pred naš stanovanjski blok. Tam so ga vsi začudeno ogledovali. Potem pa smo ježa odnesli zopet v gozd.

Zmagoslav Čeh,
4. a. r., Dravograd

Ko sem nosil sol

Kakor vsako pomlad, sva tudi letos z očetom nesla gamsom sol. Zjutraj me je oče vprašal, če grem z njim. Brž sem bil nared in vsak je svoj nahrbtnik napolnil s soljo. Del poti naju je potegnil moped, navzgor so naju pa nesle noge, ves čas v breg. Spotoma sva tudi očistila lovsko stezo odpadlih vej. Pri prvi solnici sva se malo oddahnila in se ogledovala po drugi strani hriba za gamsi. Oče mi jih pokaže in kmalu sem jih tudi sam opazil. Napolnila sva solnico in krenila naprej do druge. Tam sva napolnila kar dve solnici in pomalicala. Ko sva se okrepčala, sva krenila do zadnje solnice. Kar naenkrat oče pokaže orla, ki je plaval nad nama. Napadal je trop gamsjih koza, ki so vodile lanske mladiče. Ko ga opazujeva, udari orel nenadno na trop mladičev, ki so se bliskovito pognali h kozam. Zame je bil to nepozaben prizor in doživljaj.

Milan Kravanja,
6. razred, Trenta

Za poslastico po paši. — Vzgaajamo naraščaj v ljubezni Foto Z. Orel
do divjadi in narave!

Iz lovske organizacije

USPELA TISKOVNA KONFERENCA O NAŠEM LOVSTVU

Na iniciativo Egon Krausa, direktorja agencije »Aurora-viaggi« iz Trsta, je bila pod pokroviteljstvom italijanskega lista »La caccia e la pesca« objavljen v zadnji številki obširen članek pod naslovom »Pripovedovali so nam o lovstvu bogate dežele Jugoslavije«. Avtor članka M. Salvay izraža posebno zadovoljstvo prisotnih italijanskih lovcev, ker so dobili izčrpne informacije o pogojih za lov v Jugoslaviji, o bogastvu raznovrstne divjadi pri nas itd. Primerjajoč stalež divjadi in pogoje za lov pri nas avtor predvsem poudarja vlogo naših lovske organizacij za napredek našega lovstva. Razdelitev lovskega udejstvovanja na manjša lovska društva (lovske družine) smatra avtor kot čvrsto garancijo za vzajemno kontrolo in uničevanje škodljivcev. Taka lovska organizacija obvezuje članstvo, da tudi s fizičnim delom doprinese k izboljšanju lastnega lovišča. Avtor sklepa, da je morda treba v tem iskati razlog za uspehe našega lovstva. Ves članek je poln pohval našemu lovstvu in aktivnosti naših lovske organizacij. Avtor je opozoril na veliko prijateljsko atmosfero tega srečanja in izraža prepričanje o skorajšnjem srečanju italijanskih in naših lovcev v Jugoslaviji, kjer bodo kot turisti uživali na raznih lovih.

Po »Lovačkih novinah« št. 6/1966 -elf-

od 22. septembra do 5. oktobra 1967 v Novem Sadu.

O konferenci in izjavah naših predstavnikov je list »La caccia e la pesca« objavil v zadnji številki obširen članek pod naslovom »Pripovedovali so nam o lovstvu bogate dežele Jugoslavije«. Avtor članka M. Salvay izraža posebno zadovoljstvo prisotnih italijanskih lovcev, ker so dobili izčrpne informacije o pogojih za lov v Jugoslaviji, o bogastvu raznovrstne divjadi pri nas itd. Primerjajoč stalež divjadi in pogoje za lov pri nas avtor predvsem poudarja vlogo naših lovske organizacij za napredek našega lovstva. Razdelitev lovskega udejstvovanja na manjša lovska društva (lovske družine) smatra avtor kot čvrsto garancijo za vzajemno kontrolo in uničevanje škodljivcev. Taka lovska organizacija obvezuje članstvo, da tudi s fizičnim delom doprinese k izboljšanju lastnega lovišča. Avtor sklepa, da je morda treba v tem iskati razlog za uspehe našega lovstva. Ves članek je poln pohval našemu lovstvu in aktivnosti naših lovske organizacij. Avtor je opozoril na veliko prijateljsko atmosfero tega srečanja in izraža prepričanje o skorajšnjem srečanju italijanskih in naših lovcev v Jugoslaviji, kjer bodo kot turisti uživali na raznih lovih.

Po »Lovačkih novinah« št. 6/1966 -elf-

GENERALNA SKUPŠČINA MEDNARODNEGA LOVSKEGA SVETA

Od 2. do 5. maja t. l. je bilo v Münchnu trinajsto zasedanje generalne skupščine Mednarodnega lovskega sveta (CIC). Ta navišji lovski zbor na svetu je slovesno začel njegov predsednik **conte Enrico Marone Cinzano**. Obvestil je navzoče o sprejemu Madžarske, Argentine, Španije in Turčije v članstvo te mednarodne organizacije. Skupščini je predložil sprejem novih dopisnih članov kot tudi častnih članov CIC; tudi Jugoslovan, upokojeni **lovski svetnik SLOJ, Ljubiša Ivković**, je postal častni član tega mednarodnega foruma. Dalje je bil potrjen mandat delegiranim članom CIC, med katerimi so tudi Jugoslovani: **dr. ing. Alija Karahasanović** iz Sarajeva, **Berto Tičak**, generalni direktor lovno-gozdnega gospodarstva »Jelen« iz Beograda in **Pero Trutin**, sekretar Zveze lovske organizacij Jugoslavije.

Referat jugoslovanske delegacije, ki ga je prebral Berto Tičak, je bil sprejet z velikim razumevanjem. Med drugim je bilo v referatu predlagano, da naj v bodoče CIC ne bi bil samo posvetovalni forum, temveč naj bi ta organizacija predstavljala lovstvo v svetu avtoritativno ter da naj bi z močjo svojega delovanja vplivala na razvoj lovstva in zaščito narave v mednarodnem merilu.

Sklenjeno je bilo med drugim tudi, da naj bi v določenih komisijah sodelovali tudi Jugoslovani. Naši delegaciji so predlagali, da naj bi v Jugoslaviji določili ljudi, ki naj bi v komisiji za lovsko znanstveno delo vodili sekcijo za ekologijo. O tem predlogu bo še odločala Zveza lov. organizacij Jugoslavije.

Na tem zasedanju je bilo tudi sklenjeno, da predstavniki lovcev Jugoslavije in Madžarske izdelajo predlog novega statuta CIC, ki naj bi prišel na dnevni red naslednjega zasedanja generalne skupščine.

Na koncu zasedanja je sekretar Pero Trutin obvestil Mednarodni lovski svet o mednarodni lovski razstavi in sejmu lova in ribolova od 22. sept. do 5. okt. 1967 v Novem Sadu.

-elf-

ZAKON O LOVSTVU SRBBIJE SPREJET PRVI

Republiški zbor skupščine SR Srbije je 24. marca 1966 sprejel ukaz o razglasitvi novega republiškega zakona o lovstvu in zakon o lovstvu, gospodarski zbor pa 18. maja 1966.

Pero Trutin (levi) in Veljko Varičak (v sredi) odgovarjata na vprašanja

Ukaz o razglasitvi in zakon sta bila objavljena v »Službenem glasniku SR Srbije« št. 22, dat. 4. junij 1966 — in je pričel veljati po osmih dneh, ko je bil objavljen, to je 12. junija 1966.

Po sprejetju oziroma pričetku veljavnosti jugoslovanskega temeljnega zakona o lovstvu, 2. aprila 1965 oziroma 6. aprila 1966, je torej SR Srbija prva od republik dobila svoj republiški lovski zakon.

-elf-

ODLIKOVANJA

Upravni odbor Lovski zveze Slovenije je na svojih sejah od novembra 1964 do julija 1966 za posebne zasluge v lovstvu podelil več odlikovanj.

RED ZA LOVSKE ZASLUGE I. stopnje (zlati) je prejel: prof. dr. Jože Rant.

Z REDOM ZA LOVSKE ZASLUGE II. stopnje (srebrni) so bili odlikovani:

dr. Franc Steinfelner iz LZ Celje, Janko Klemen in Robert Koren iz LZ Maribor.

Vzgojno propagandna komisija LZS je po pooblastilu občnega zbora v istem razdobju odlikovala z **ZNAKOM ZA LOVSKE ZASLUGE** naslednje iz navedenih lovskih nazov:

LZ CELJE:

Franc Klinar, Jože Repenšek, Ciril Stiglic, Franc Pušnik, Marjan Slatinšek, Ivan Benedik, Miha Dežman, Janez Potočnik, Franc Krajnc, Avgust Auberšek, Martin Špende, Konrad Pirnat, ing. Boris Makarovič, Ivan Fortunat, Dominik Uršič, ing. Anton Jureš, Anton Pere, Stanko Janc;

LZ KOČEVJE:

Anton Oblak, Jože Puželj, Anton Krajc;

LZ KRANJ:

Franc Vovčak, Vladimir Murn, Srečko Jalen, Jože Klemen, Tone Vreček, Drago Vraničar-Fedja, ing. Ivan Hafner, Gabrijel Mateveber, Janez Pleško, Ivo Drobnič, Andrej Andolšek, Vid Drobnič, Jože Zima, Miha Kersnik, Andrej Košir, Ivan Ambrožič, Hinko Polajnar, Stane Markelj, Boris Globočnik, Anton Lušina, Jože Župančič, Viktor Debelak, Vladimir Koželj, Zdravko Kosmač, Srečko Kacin, Mirko Brejc, Slavko Velikanje, Franc Grašič, Marjan Fabjan, Alojzij Papler, Milan Levičnik, Ervin Klančnik, Emil Koler, Jože Klinar, Karel Pavlus, Jože Janša, Jože Resman, Andrej Tavčar, Rok Vilfan, Jože Legat;

Lovski dom LD Petišovci pri Lendavi je zgradila družina Foto B. Krže s prostovoljnim delom in pomočjo ribiške družine ter nekaterih gospodarskih organizacij

LZ LJUBLJANA:

Fran Zupan, Radovan Marušič, Peter Kunc, Igor Pfajfar, Albin Brecljnik, Srečko Zupančič, Jože Koprivec, Stane Dermastja;

LZ MARIBOR:

Ivan Širnik, Vlado Širnik, Ivan Paradiš, Franjo Knežar, Jože Škrabec, Valentin Močnik, Tone Ambrož, Ivan Golob, Valentin Berložnik, Jože Ojclj, Adolf Osrajnik, Franc Frajzman, Pavel Pečarič, Mirko Vajnhandl, Jakob Sirk, Ivan Lavrenčič, Tone Klančar, Andrija Telebar;

LZ NOVO MESTO:

Janez Jereb, Štefan Simončič, Jože Florjančič;

LZ POMURJE:

Jože Jauk, Geza Papp, Gustav Pozvek, Janez Zibrat, Peter Gomboši, Jože Obal, Karel Raiter, Ludvik Rožman, Janez Joha, Alojz Gaber, Janez Drvarič, Anton Ritonja, Roman Furek, Franc Recek;

LZ PTUJ:

Milan Trafela, Anton Pajnkier;

LZ KRŠKO:

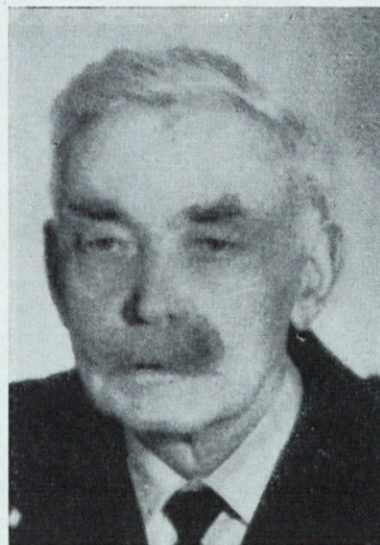
August Merslavič, Franc Avšič, Anton Ravnikar, Ivan Medvešek, Stanko Lorber, Jože Tomše, Albert Lorber, Rudi Koritnik, Anton Zorčič, Franc Zevnik, Jože Sumrak, Jože Ogorevc, Mihael Ogorevc;

GOJITVENO LOVIŠČE LZS »LJUBLJANSKI VRH«:

Anton Dragar.

Iz pisarne LZS

Jubilanti

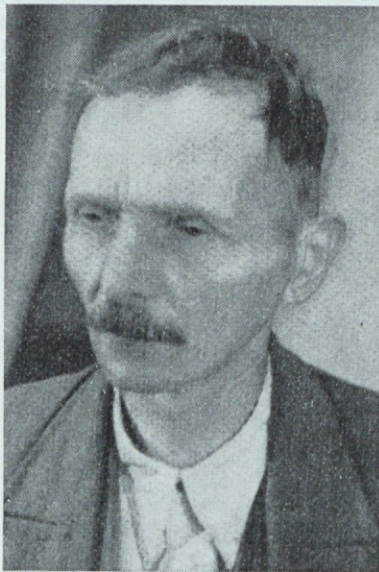
Karel Kotnik 70-letnik, član LD »Slovenj Gradec«, 47 let lovec, je še mladeniško svež in vedno nasmejan lovski tovariš. Zaradi sodelovanja z OF mu je okupator požgal dom, oba sina, znana pohorska borca, Murat in Alah, je zgubil v partizanih. Spoštovanemu jublantu se toplo zahvaljujemo za njegovo požrtvovalno delo in mu želimo še mnogo srečnih let doma in na lovu!

Lovski tovariši LD Slovenj Gradec — Ferdo

Alojz Mervič, član LD »Lijak«, praznuje svojo osemdesetletnico in njegova »dratenka« ga na fazana ali zajca še vedno uboga. V družinskem vodstvu je imel več funkcij, posebej pa je mnogo prispeval k razvoju športnega lovstva. Priljubljenemu in čislalnemu lovskemu tovarišu voščimo še mnogo zdravih let!

Lovci LD »Lijak«

Gregor Mikolič, član LD Brusnice pod Gorjanci, praznuje svojo 70-letnico in polstoletnico, kar je lovec. Že trije rodovi Mikoličev so lovci. Jubilant je dober kinolog in učitelj mladim lovcem. Leta ga še nič ne teže in povsod je požrtvovalno pri lovskem delu, kakor je bil tudi pri gradnji lovske koče. Vedremu in spoštovanemu tovarišu želimo še mnogo srečnih in zdravih let!

LD Brusnice pod Gorjanci

Umrli

Lovro Hafner, član, ustanovni član in prvi starešina LD Križna gora, je v 77. letu starosti umrl. Izkušenemu lovcu, iskrenemu tovarišu in požrtvovalnemu sodelavcu časten spomin!

Lovci LD Križna gora

Konrad Jeseničnik, ustanovni član in dolgoletni lovec LD Križna gora, je v 74. letu življenja preminul. Skrbnega gojitelja in varuha divjadi ter iskrenega tovariša bomo večkrat pogrešali in hranili v trajnem spominu.

Lovci LD Križna gora

Jože Rus, član LD Šentvid pri Stični, rezervni kapetan JLA in nosilec več odlikovanj je v 42. letu starosti podlegel posledicam težke rane iz leta 1942, ki jo je dobil kot borec v NOV. Dobrega tovariša, vzornega kmetovalca in pravičnega lovca bomo ohranili v trajnem in častnem spominu. Lovci LD Šentvid pri Stični

Ivan Sabo, član LD Loka pri Zidanem mostu, je 20. julija 1965, star 68 let, odšel v večna lovišča. Leta 1927 je prišel v Radeče kot dentist in se je takoj vključil v lovske vrste takratnega lovskega kluba »Radeče«. Kasneje je kot soustanovitelj in funkcionar LD Loka pri Zidanem mostu ter LD Radeče deloval do prerane smrti. Izkušenemu lovcu in zvestemu tovarišu časten in trajen spomin! LD Loka pri Zidanem mostu

F. L.

Lovska kinologija

Pomladanska vzrejna preizkušnja ptičarjev v Ptuj, 17. aprila 1966

Preizkušnja je bila dobro organizirana, vodil jo je izkušeni lovec in vodnik Jugovič. Disciplina vodnikov je bila vzorna. Ocenjeval sem s sodelovanjem pripravnika Iveziča. Na tradicionalnem zbirališču v gostilni »Stražil« sem izvršil telesno ocenjevanje in vodniki so izžrebali številke za preizkušnjo. Zbralo se je 12 vodnikov.

Št. 1 Boc Čavenski, RMPki 2205, I. in v. Alojz Jurgec. Psu manjka sistematično iskanje; stoja, natezanje in hitrost pomanjkljivi — 70 točk, pohvalno priznanje.

Št. 2 Aro, RMPki 2307, I. in v. Slavko Horvat. Psu verjetno manjka vaja v lovišču — 66 točk, pohvalno priznanje.

Št. 3 Boj Polenški, RMPos 159, I. in v. Franc Čavničar. Lovske zasnove psa so pozitivne — 84 točk, II b.

Št. 4 Bas Dolenjski, RMPki 2286, I. in v. Franček Rakuša. Lovske zasnove psa so odlične — 117 točk, I a.

Št. 5 Ada, RMPki 2309, I. in v. Drago Klobučar. Pri psički je treba utrditi stojo, natezanje in ubogljivost — 94 točk, II a.

Št. 6 Car Dragočevski, RMPki

Ob pomladanski vzrejni preizkušnji

Foto VI. Pleničar

2242, l. in v. Jurij Vrečar iz Celja. Pes odličnih kvalitet — 117 točk, I a.

Št. 7 Agan, RMPKi 2372, l. in v. Julij Lončarič. Kakor št. 6 — 117 točk, I a.

Št. 8 Ciga Trgoviška, RMPKi 2362, l. in v. Alfonz Mazlu. Simpatična, hitra psička z odličnimi zasnovami — 117 točk, I a.

Št. 9 Besa Dolenjska, RMPKi 2289, l. in v. Franček Rakuša. Nekoliko nežna in bojazljiva psička s prav dobro zasnovo — 100 točk, I b.

Zbrani pasji material je bil to pot odličen, kar je brez dvoma uspeh mnogoletnega dela zavednih kinologov in izkušenih lovcev LZ Ptuj.

Jože Škofic

PREIZKUŠNJA PTIČARJEV IN ŠARIVCEV V KRŠKEM

Bila je 23. in 24. aprila 1966 na Krškem polju. Bila je dobro pripravljena, vreme lepo, skoraj pretoplo za mlade pse. Preizkušnja je bila ravno ob pravem času, ko je bila pšenica tako visoka, da se je mali epagneul-breton v njej skril. Psi so našli malo divjadi. Ocenjenih je bilo 15 psov, od teh 8 ptičarjev za vzrejno preizkušnjo, 3 ptičarji za pomladansko preizkušnjo in 4 špringeršpanjeli za mladinsko preizkušnjo. Negativno ocenjen je bil le en nemški žimavec, ki ima za ca. 10 mm predolgo čeljust. Slabše so razviti tudi špringer španjeli. Lastniki so dobili nasvete za nadaljnje delo s priporočilom, naj jih ponovno privedejo na ocenitev jeseni ali prihodnje leto.

Preizkušnja je bila razdeljena na: pomladansko (za starejše pse), pomladansko vzrejno (za mlade pse) in mladinsko za španjele.

a) pomladanska (za starejše pse):

1. ARGO POLENSKI, RMPos 112, l. LD Bizeljsko, v. Anton Balon.

Pes je bil premalo v lovišču in je premalo šolan, 76 točk, pohvalno priznanje, telesna ocena dobro.

2. ČAR, RMPEB 166, l. LD Bizeljsko, v. Anton Mihelin. Pes v delu enak št. 1, 70 točk, pohvalno priznanje, telesna ocena dobro.

3. BEKA VRBINSKA, RMPKi 2120, l. in v. Franc Škofljanec. Dobro šolana psica, 126 točk — I, telesna ocena prav dobro.

b) pomladanska vzrejna (mladi psi):

1. TES RMPEB 191, prav dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Rudi Gabrič, Krško. Ta ptičar je bil pozitiven v priučenih predmetih in v predmetih zasnove, 107 točk — I.

2. BOJ RMPEB 174, prav dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Franc Preskar, Krško. Ta živahni ptičar je bil brez prave povezave z vodnikom, v predmetih zasnove pozitiven, 92 točk — II.

3. TOR (Ron) RMPos 1569, prav dobre telesne ocene, lastnik Jože Jurečič, vodnik Aleksander Bednaršek, oba Krško in

4. TAR RMPos 1566, kakor pod 3. Oba ostrodlaka ptičarja — brata sta premalo samosojna pri delu. V predmetih zasnove sta bila enaka, na sledu zdravega zajca sta pokazala odlično zasnovo, Tor 85 točk — III a, Tar 81 točk — III b.

5. BOR RMPEB 176, dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Rudi Koritnik, Krško. Ta komaj 11 mesecev stari EB je pokazal zadovoljivo zasnovo, 79 točk — III c.

6. BEBA KRIMSKA RMPos 147, prav dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Franc Balon, Brezovica 40. Ta ostrodlaki ptičar je bil očitno premalo voden, 64 točk — pohvalno priznanje.

7. BOJ RMPos 156, prav dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Ivan Sekoranja, Bizeljsko 67. Ta

prikupni ptičar je bil premalo na terenu, zato njegova zasnova ni prišla do izraza, 61 točk — pohvalno priznanje.

8. BODO RMPKi 2234, dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Martin Lepšina, Selo 102. Ta temperamentni kratkodlakar je pokazal dober nos, rezal je veter, pred divjadjo pa ni obstal, 73 točk — ker je v stoji odpovedal, se mu ocena ni mogla priznati.

c) mladinska preizkušnja špringer španjelov ni bila predvidena, zato so bili psi preizkušeni le v nekaterih disciplinah, ki jih za tak primer predpisuje pravilnik. Okoliš v lovišču ni bil najbolj ustrezen. Psi so pokazali zadovoljive lovske zasnove in primerno vodljivost na terenu. Zaporedje po uspehu:

1. DOKI ŠMOHORSKI, RMŠŠ 162, v. Ivan Podvinski;

2. AMA POKOŠKA RMŠŠ 172, v. Slavko Molan;

3. ABA POKOŠKA, RMŠŠ 170, v. Miljan Zidanič;

4. CIKO ŠMOHORSKI, RMŠŠ 149, v. Franc Molan.

Organizacija prireditve je bila dobra, vodniki disciplinirani. LZ Krško naj v jeseni preizkušnjo za šarivce organizira v ustreznem delu lovišča.

Jože Škofic — Ivan Caf, sodnika

Pregled lovskih psov v Celju

Kakor vsako leto so celjski lovci tudi letos zadnjo nedeljo v maju pripeljali na pregled svoj pasji naraščaj, 76 psov.

V krogu za šarivce in ptičarje je Jože Škofic ocenil 8 špringer španjelov (1 odl, 2 pd, 5 d), 5 koker

Ocenitev pred preizkušnjo

Foto VI. Pleničar

španjelov (1 pd, 3 d, 1 zad), 1 nem. prepeličarja (1 d), 4. nem. kratkodlake ptičarje (4 d), 1 irskega setra (1 pd) in 2 epagneul bretona (2 pd). Razred zase so bili špringer španjeli, na čelu z odlično psico Doro Pokoško, 1. Franjo Kotnik iz Celja. Tudi nem. prepeličarka, že iz domače vzreje, je bila prav lepa.

Goniče je ocenjeval Adolf Ivanc. Ocenjenih je bilo 30 psov in to 7 kratkodlakih istrijancev (3 pd, 3 d, 1 zad), 5 resastih istrijancev (1 pd, 2 d, 1 zad, 1 nezad), 3 balkanski goniči (vsi pd) in 15 posavskih goničev (5 pd, 7 d, 3 zad). Medtem ko ostali goniči niso pokazali kakšnega kvalitetnega zboljšanja, je bila razveseljiva kvaliteta posavcev, med katerimi je prvačil pes Ari, 1. Martina Štraus iz Šmarja pri Jelšah. Brakov jazbečarjev je bilo privedenih 25 (7 pd, 9 d, 9 zad). Negativne ocene gredo na račun premajhne ali prevelike plečne višine, kar je opozorilo vzrediteljem, da že v leglu dosledneje izločajo. Ocenjenih je bilo tudi nekaj zelo lepih psov in kaže omeniti predvsem izenačeno in lepo leglo vzreditelja Jožeta Žolgerja iz Podčetrtka.

Zanimanje za to že tradicionalno prireditev je bilo precejšnje, saj se je k opazovanju zbralo kakih 200 lovcev in ljubiteljev psov.

S. K.

Pregled lovskih psov v Idriji in goriških Brdih

LZ Gorica je priredila letos pregled lovskih psov v Idriji, Tolminu in goriških Brdih. V Idriji je bilo 15. maja t. l. telesno ocenjenih 12 psov in to 7 brakov jazbečarjev, 2 posavska goniča, 2 lovska terierja in 1 kratkodlaki istrski gonič. Material je bil slab, zlasti brakov jazbečarjev, saj so dobili štirje vzrejno prepoved.

Dobil sem vtis, da se tamkajšnji lovci premalo zanimajo za lepe čistopasemske pse. V Sloveniji imamo dovolj lepih in dobrih brakov jazbečarjev. Mladiče teh staršev naj si nabavijo tamkajšnji lovci in uspeh bo v nekaj letih viden. Pravo nasprotje je bil pregled psov v goriških Brdih, 29. maja t. l. Od 21 psov je bilo 19 kratkodlakih istrskih goničev, 1 brak jazbečar in 1 lovski terier — oba sta bila prav dobra. Ktd. istrski goniči so bili zelo izenačeni — le eden je dobil zaradi pomanjkljivega zobovja vzrejno prepoved. Vse so odlikovali: močan pigment, fina kratka gosta dlaka, sočni barvni oznaki in dobra kondicija. Res velik napredek od tega, kar sem tam videl pred 10 leti. Zaslugo pri tem imajo poleg LZ Gorica posamezni navdušeni kinologi, ki so si nabavili pse v Istri in v sodraški dolini. Želeti je le, da bi se v jeseni na preizkušnjah ti goniči tudi z znanjem tako dobro odrezali, kajti lep pes mora biti tudi lovsko uporaben.

Jože Kristen, sodnik

PREGLED IN PREIZKUŠNJA JAMARJEV NA RINKI

Lovska zveza Celje že več let načrtno podpira vzrejo psov jamarjev, v pravilnem spoznanju, da je v vsakem lovišču potreben pes za sistematičen lov na lisice in jazbece. Poleg uporabnosti v rovu so ti psi dobro uporabni tudi pri delu na planem. Posebno pažnjo posveča kinološki odsek te zveze vzreji ostrodlakih in kratkodlakih jazbečarjev, ki so zadnja leta skoraj izginili iz naših lovišč, kar pa z ozirom na svojo uporabnost ne zasluži. Z uvozom dobrih jazbečarjev iz Zah. Nemčije je ponovno zagotovljen obstoj te pasme.

Pri idiličnem lovskem domu Rin-ka, last Lovske družine Zalec, se je tudi letos vršil že tradicionalni pregled psov jamarjev, hkrati pa tudi preizkušnja v delu v rovu. V bližini lovskega doma je namreč zgrajen umeten rov s tremi kotli, ves prostor pa je ograjen z žično mrežo. Opazovalci spremljajo prireditev s stojišč zunaj ograje. Udeležba je pokazala, da se lovci zelo malo zanimajo za vzrejo in vodstvo jamarja. V krog za telesno ocenjevanje, v katerem je ocenjeval sodnik Albin Korošec iz Kozine, je bilo privedenih skupno 24 psov, od tega 14 resastih jazbečarjev in 2 kratkodlaka ter 8 lovskih terierjev.

Telesne ocene:

Resasti jazbečarji: 6 prav dobro, 7 dobro, 1 zadostno.

Kratkodlaka jazbečarja: 1 odlično, 1 prav dobro.

Lovski terierji: 3 odlično, 3 prav dobro, 1 dobro in 1 zadostno.

Psi so torej prejel nadporečno dobre telesne ocene, kar pa za vzrejo ni dovolj. Nujno je, da imajo bodoči plemenjaki tudi dobre lovske zasnove. Te se pri jamarjih preizkušajo pri delu v rovu in na jesenskih preizkušnjah v delu na planem. Prvi del preizkušnje so psi opravili v umetnem rovu pri sodniku Otmarju Cvirnu iz Maribora in Ivanu Rojcu iz Žalca. Mladi psi so se v borbi z jazbecem presenetljivo dobro izkazali.

Uspehi 20 psov so sledeči:

I. ocena

76 točk, lov. ter. Kan (Davež) RMLT, v. Danijel Lončarič, Markole;

68 točk, r. j. Beba Belovodska RMJri 221, v. Franc Pušnik, Gašper, Kotmara vas, Koroška;

68 točk, lov. ter. Ciper JRLT 1943, v. Anton Goleš, Šentjur;

64 točk, r. j. Anke v. Zeilergarten, v. Franc Verdel, Zavrh;

64 točk, r. j. Cissy v. Brunnenbühl, v. Janez Jezovšek, Šentvid;

64 točk, r. j. Diko Ločniški RMJri 237, v. Alojz Kores, Šentvid;

64 točk, r. j. Tomo JRJri 230, Franc Orešnik, Ljubno o. S;

64 točk, lov. ter. Biba Smrekovska RMLT 1436, v. Anton Osojnik, Bistra;

II. ocena

60 točk, r. j. Bor Belovodski JRJri 219, v. Jože Koželj, Šoštanj;

57 točk, r. j. Claudia v. d. Gühringer Wiese, v. Rudi Blazinšek, Konjsko, p. Vojnik;

57 točk, r. j. Bako Belovodski RMJri 218, v. Ivan Ušen, Šoštanj;

56 točk, k. j. Astra RMJKI 87, v. Vinko Tržan, Zg. Bistrica;

56 točk, lov. ter. Vesna Reseniška RMLT 1798, v. Ivan Klančnik, Zalec;

Pregled psov pred preizkušnjo v Kopru, 27. marca 1966 Foto Vl. Pleničar

Razžaljeni brak jazbečar

Foto S. Kovač

54 točk, r. j. Dim Ločniški RMjri 238, v. Ivan Selič, Prevorje; III. ocena

56 točk, l. ter. Lumpi RMLt 1821, v. Franc Sladič, Kasaze;

56 točk, l. ter. Aga Škalska RMLt 1752, v. Martin Miklavžina, Škale;

56 točk, k. j. Asta RMJki 87, v. Martin Miklavžina, Škale;

53 točk, l. ter. Ardi Škalski RMLt 1749, v. Vinko Miklavžina, Škale;

50 točk, r. j. Brina Belovodska RMJri, v. Franc Gjuran, Šoštanj;

42 točk, r. j. Čopka Ločniška JRJri, v. Janez Jezovšek, St. Vid.

Brez ocene je ostalo 6 psov, ker niso šli v rov. Po ocenah psov je kinol. prireditev prav lepo uspela.

Uspehi preizkušnje pa so vzpodbuda, da bodo vodniki svoje pse še naprej šolali in jih pripravili za jesensko preizkušnjo in kasneje tudi za uporabnostno tekmo.

Za vodnike, katerih psi niso bili uspešni, pa naj velja, da je tudi za preizkušnjo treba psa pripraviti. Pri jazbečarju in lov. terierju to ni težko, saj sta to pasmi, ki sta izredno zgodaj zreli za vodenje v lovišče.

Vsem vzrediteljem in vodnikom jamarjev na ponovno snidenje na Rinki prihodnje leto!

K. S.

PRIJAVLJENE PARITVE

Resasti jazbečarji:

Čopka Ločniška JRJod 291, bila na tekmi — Ari Janinski JRJod 287, bil na tekmi, leglo je bilo 19. 7. 1966, vzreditelj Janez Jezovšek, Bodrišna vas 7, p. Grobelno.

Brina JRJod 271, bila na tekmi — Runo JRJod 241, bil na tekmi, leglo je bilo 29. 6. 1966, vzred. Anton Cesar, Gradišče 10, p. Slovenj Gradec.

Jasna JRJod 274 — Runo JRJod 241, bil na tekmi, leglo bo 1. 8. 1966, vzreditelj Anton Cesar, Gradišče 10, Slovenj Gradec.

Besa JRJod 217 — Ago JRJod 196, bil na tekmi, leglo je bilo 12. 7. 1966, vzreditelj Viktor Vrenjak, Ljubljana, Rožna dolina, C. XI. št. 22.

Koker španjeli:

Diana JRŠK 605 — Suntan of Hilltop JRŠK 574, leglo bo 12. 8. 1966, vzreditelj Hubert Plaznik, Hrastnik, Draga 3.

Springer španjeli:

Jutta Novogorska JRŠŠ 69 — Boj Podrakitniški JRŠŠ 87, bil na tekmi, leglo bo 7. 8. 1966, vzreditelj Polde Poglajen, Debro 52/a, p. Laško.

Nemški kdl. ptičarji:

Ajka Uskoška JRPki 1758, bila na tekmi — Car JRPki 3351, leglo je bilo 24. 5. 1966, vzreditelj Štefan Pisanec, Fram 105.

Bina JRPki 2840, bila na tekmi — Lord Polanski JRPki 1972, bil na tekmi, leglo je bilo 19. 6. 1966, vzreditelj Feliks Vogrin, Sp. Voličina 86.

Lida JRPki 1762, bila na tekmi — Taso JRPki 2170, bil na tekmi, leglo je bilo 12. 6. 1966, vzreditelj Stanko Štuhec, Apače 31.

Epagneul bretoni:

Bistra JRP EB 85 — Bodo JRP EB 38, leglo je bilo 28. 7. 1966, vzreditelj Rudi Gabrič, Videm Krško, Strma pot 6.

Lovski terierji:

Desna Uršljegorska JRLT 2513 — Horor Silvanus JRLT 2307, leglo je bilo 17. 5. 1966, vzreditelj Jože Steiner, Kot 9, p. Prevalje.

Krogla Travnogorska JRLT 2405, bila na tekmi — Taro JRLT 2098, leglo bo 1. 8. 1966, vzreditelj LD Sodražica, Psarna Travnogorska. Siva Travnogorska JRLT 593, bila

Prijateljji

Foto Vl. Pleničar

na tekmi — Kapo JRLT 2402, bil na tekmi, leglo bo 6. 8. 1966, vzreditelj LD Sodražica, psarna Travnogorska.
Beba JRLT 2570, bila na tekmi — Ego JRLT 1053, bil na tekmi, leglo je bilo 4. 7. 1966, vzreditelj Bogomir Trtnik, Polje 360, Ljubljana.
Bara Potoška JRLT-vpis v teku — RMLT 1529 — Lom Trebeljevski JRLT 2616, leglo je bilo 8. 7. 1966, vzreditelj Ivan Zupan, Breznica 27, p. Lesce.

Braki jazbečarji:

Diana JRBj 1750 — Daro JRBj 1394, leglo bo 15. 8. 1966, vzreditelj Franc Puc, Vipava 161.
Bera JRBj 1155 — Lord Vinarski JRBj 1729, leglo bo 18. 8. 1966, vzreditelj Martin Lubas, Vuzenica.
Ciba JRBj 1705 — Lord Vinarski JRBj 1729, leglo bo 12. 8. 1966, vzreditelj Matija Klančar, Sele 31, p. Pragersko
Asta Bohinjska JRBj 1617 — Bojc JRBj 1543, leglo je bilo 22. 6. 1966, vzreditelj Franc Jernejc, Sp. Gameljne 35.
Boba JRBj 1651 — Boni JRBj 1596, bil na tekmi, leglo bo 2. 8. 1966, vzreditelj Alojz Hrvatin, Starod 11, p. Podgrad.

Res. istrski goniči:

Kolombina JRGri 848 — Tom JRGri 1243, leglo je bilo 10. 6. 1966, vzreditelj Anton Rolih, Il. Bistrica, Gubčeva 2.
Cena (Cveta) JRGri 1159 — Atoš JRGri 1171, leglo je bilo 19. 7. 1966, vzreditelj Jože Babič, Mišace 1, p. Kamna gorica.

Trobarvni goniči:

Luna JRGtr 2311 — Foks JRGtr 2310, leglo bo 22. 8. 1966, vzreditelj Anton Cvenkel, Ljubno, p. Podnart-Gorenjsko

Kratkodlaki istrski goniči:

Obla Travnogorska JRGki 3038 — Divko JRGki 4127, leglo je bilo 24. 7. 1966, vzreditelj Janez Jereb, Žiri, Račeva 14.
Živa JRGki 3852 — Ari JRGki 3475, leglo bo 23. 8. 1966, vzreditelj Branko Sučević, Čabar, Ivana Gorana, Kovačiča 25.
Muska Travnogorska JRGki 3723 — Gero JRGki 3426, leglo bo 28. 8. 1966, vzreditelj LD Kočevje, Psarna Kočevska.
Agica JRGki 4180 — Mungo JRGki 3870, leglo je bilo 13. 6. 1966, vzreditelj Tošo Drobnjak, Ilirska Bistrica, Vilharjeva 17.
Avba Velikolaška JRGki 4095 —

Ajko Velikolaški JRGki 4090, leglo je bilo 8. 7. 1966, vzreditelj Franc Cimperman, Selo 15, p. Rob na Dolenjskem.

Bujna Dobrepolska JRGki 4422 — Bobi JRGki 4421, leglo je bilo 11. 7. 1966, vzreditelj Jože Kogelnik, Podklanc 5, p. Dravograd.
Hojca JRGki 4087 — Gero JRGki 3426, leglo bo 6. 8. 1966, vzreditelj Ivan Gregorič, Retje 97, p. Loški potok.

Posavski goniči:

Brza Podvinska JRGp 5143 — Gizdan JRGp 5146, leglo je bilo 29. 7. 1966, vzreditelj Jože Tomše, Čatež ob Savi 58, p. Brežice.

Kinološka zveza Slovenije

PRIJAVLJENE IN ZAŠČITENE PSARNE

»ROGAŠOVSKA« za ptičarje, lastnik Alojz Gaber, Serdica, pošta Rogašovci.

»PAZINSKA« za ptičarje, lastnik Družeta Nedeljko, Pazin.

»KALIŠKA« za kodre, lastnica Draga Kločnik, Kranj, Kidričeva 2.

Kinološka zveza Slovenije

»Prišla sta oj jagra dva, oj jagra dva...«

Šaljive

Lovec zajca, zajec lovca

Naš Joža se je peljal s svojim mopedom po opravih v Mursko Soboto. Nenadoma mu skoči zajec preko ceste naravnost v sprednje kolo. Oba sta padla. Jože je obležal v jarku s pretresom možganov, zajec pa mrtev v nasprotnem jarku. Ko se je Jože vrnil iz bolnice in so lovci zvedeli za njegovo nezgodo, ki bi bila lahko še bolj usodna, so ga vendarle vzeli za tarčo. Tone ga je »spomnil«, da je bil to zajec, ki ga je Joža zadnjič zgrešil, pa se je maščeval. Drugi ga je uščenil: »Tega zajca sem mnogokrat videl tam ob cesti, pa nisem vedel, da je tebe čakal, da bi se maščeval za svoje tovariše, ki si jih ustrelil.« Tretji ga je resno posvaril, naj se pazi, ker so tudi srnjaki maščevalni in bi bil trk s kakim rogačem popotnica za v večna lovišča...

St. Martinec,
LD Murska Sobota